1870. XV évfolyam. 41-dik szám. Kedd, április 5.

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési dij:

Egész évre	10 frt.	o. é.
Félévre	5 „	50 kr.
Évnegyedre	3 „	„ „
Egy hóra	1 „	„ „

Szerkesztői szállás: belső sténutcza 131. szám.

Kiadó hivatal: középutcza Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési dij: öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdij.

Hirdetések felvétetnek: Bécsben: Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22.) „ Haasenstein és Voglernél (Neuer-Markt 11 szám.) Pesten: Zeisler M. (Király utcza 60 sz.)

Nyilttéri czikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

MAGYAR TUDOMÁNYOS TÁRSULAT

Előfizetési felhivás a „K. KÖZLÖNY“ 1870-ki XV-dik évfolyamára.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:

Egész évre	10 frt.	o. ért.
Félévre	5 „	50 kr.
Évnegyedre	3 „	— „
Egy hóra	1 „	— „

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutczai könyvkereskedésébe) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Adakozások a Kolozsvártt felállitandó honvédzenekarra.

A kol. honvédkerületi parancsnoksághoz következő újabb adományok érkeztek be Küküllőmegye főispánjától és pedig:

a nádasi-járásból 10 frt 24 kr; a teremi szolgabiróságtól 6 frt 65 kr; a borgói járásból 5 frt 50 kr. o. ért.

A szerkesztőségünknél f. évi márczius hó 31-ig e nemes czélra gyült adakozásokat 210 frt o. ért. átadtuk a honvédkerületi parancsnokságnak. De adakozásokat ezután is elfogadunk s fel is hivjuk e részben t. olvasóink és a n. é. közönség figyelmét, meleg pártfogásukba ajánlva e hazafias ügyet.

Pest, márcz. 31. 1870.

(**B.**) A mai ülésben a zárszámadások feletti vitának kell vala befejeztetnie.

Azonban ez meg nem történhetett; mert miután a baloldal részéről tett inditvány mellett Gonda László hosszu beszédet mondott, melyet azonban senki sem hallgatott meg, miután Gajzágó Salamon, mint a kiküldött számadás vizsgáló bizottság elnöke, Ghyczy Kálmán állításaival szemben bebizonyitotta, hogy a bizottság következetesen járt el, s teljesleg megoldotta a reá bizott feladatot; szólásra nem levén felirva senki, az inditványozón, az illető miniszteren és az előadón lett volna a sor. Azonban husz tag a szavazást, a ház szabályai értelmében, holnapra kivánván halasztani, a tárgyalás félbeszakadt.

Az ülés hátralevő részét a felsőháznak a számszékre vonatkozó üzenete foglalta el. A felsőház az alsóház által szerkesztett törvényjavaslat azon § át, melyben az állittatik meg, hogy a számszék elnökét, a miniszter elnöki ellenjegyzés mellett, a király nevezze ki, oda kivánta módosittatni, hogy a kijelölés a felsőház hozzájárultával történjék.

Tagadhatlan, hogy a kitétel homályos, de tudta azt mindenki, hogy a felsőház nem a kijelölésre való befolyást akar ez által szerezni, hanem azon törvényekben gyökeredző jogát akarja fenntartani, melyszerint a felsőház a törvényhozás oly kiegészitő része, melynek hozzájárulása nélkül semmi törvényhozói actus nem történhetik.

Az ellenzék azt másként fogta fel, s per incidens akarta a felsőház egy oly törvényes jogát megszüntetni, mely kétségkivül oly befolyást ad a budget kérdéseiben a felsőháznak, a milyen azt a parlamentaris rendszert és elméletet véve tekintetbe, meg nem illetné.

Azonban, én részemről épen az ellenzék hivatásával tartom ellenkezőnek azt, midőn a fenálló törvények kijátszására törekszik, még mielőtt azok eltöröltettek volna.

Veszedelmes praecedens ez, melyet ma a baloldal zsákmányolt ki, de legelőször a hatalom fogna felhasználhatni.

Mindemellett szavazáttöbbséggel a Deák párt azon részének segitségével, mely az egész törvényjavaslat létrejöttét nem óhajtotta, győzedelmeskedett; igy avval tett tanubizonyságot, hogy a szélsőségek találkoznak, ez azt eredményezte, hogy ma már a felsőháztól függ a számszék ez időszerinti létrejötte, vagy elodábbozása.

Ha a baloldali szónokok mondataiban böngészni akarnánk, némely érdekes dolgokra találnánk; de megelégszünk azzal, hogy a baloldal vezérének Ghyczy Kálmánnak azon állitását idézzük, melyszerint ő azzal kivánta bebizonyitani, hogy az alsóház a felsőház mellőzésével is érintkezhetik a koronás királylyal, hogy külön adresset küldöttek és küldhetnek.

Azt hiszem, nem sok magyarázat kell arra, hogy mindenki megértse, miszerint az adresse mindamellett, hogy egyik legnevezetesebb actusa a két háznak, de igen sok részben, sőt merőben különbözik egyéb törvényhozási teendőktől: az adresse az alsóház nyilatkozata a minisztéri programm felett, ha a miniszterium az alsóház bizalmát birja kormányképes, mig a felsőház bizalma nem oly nélkülözhetetlenül szükséges.

Melyik az a középkori vas-koporsó?

‡‡ Régóta vártuk a bübájos panaceát, melyet a kétségbeejtő helyzetben sinlő erdélyi részek számára, Lukács, a próféta igérget vala a „Hon“ hasábjain. E helyett azonban azt kelle megérnünk, hogy Várady Gábor, a baloldal in spe miniszterе, vas-koporsót nyujt felénk a „Magyar Polgár“ 39-dik számában, még pedig azon vigasztalással, hogy abba nemcsak mi: a részek, — de az egész nemzet, az egész haza bele fog szorittatni, ha csak valami balvégzetes csillagzat ki nem szabadit a pokoli állapotból, a melyet az 1867-ki kiegyezés átokterhelt müve teremtett.

Lássuk csak ama költői képletet, mely fölé méltán oda illenek a Dante poklának homlokzatára oda vésett szavak: lasciate ogni speranza voi, chi ci entrate!

Várady, az államférfiu (!), jelen államjogi helyzetünket ama középkorbeli tömlöczhez hasonlitja, melynek 7 ablaka volt, de naponta egy becsukódott, a falak is összébb szorultak, a boltozat alább szállott, ugy, hogy a hetedik nap reggelén már csak egyetlen ablak világitá meg ama vas-koporsót, melybe a vizen és kenyéren tartott szerencsétlen fogolynak, élőhalottként kelle, a nyolczadik napon belefeküdnie. Várady szerint a kiegyezés létrejöttekor e borzasztó fogság első pár napjához hasonlitott; azóta azonban sok ablak tünt el: egyik akkor záródott el, midőn a régi honvéd-rokkantaknak stb. országos segélyezése megtagadtatott, s az absolut rendszert szolgált egyének megjutalmaztattak. Majd Francziaország történetéből idéz példát, és azt állitja, hogy ez országban „több évtizeddel ezelőtt is magasabban állott a politikai morál, mint nálunk a közösügyes boldogság harmadik esztendejében.“ Czikke végén igy szól: „Megérjük-e, hogy a 7-dik nap is elkövetkezik az ő egyetlen ablakával s az ő koporsójával? Vagy talán megzördül a kulcs az ajtóban, föltárul ez, és meghalljuk az örömhangokat: szabad vagy!“

„Vajha jöne e nap mielőbb,“ igy kiált fel legvégül Várady, az államférfiu; mi közönséges nyelven annyit tesz: vajha mielőbb beülhetnénk mi balok a miniszteri székekbe, akkor felnyitnók e gyalázatos börtön ajtaját és szabaddá tennök a haldokló nemzetet.

Nézzük: mennyire egyeznek a bal-államférfiu állitásai az igazsággal.

Milyen viszonyok közt sinlett a nemzet és ország 1850-től — 1867-ig — az alkotmányosság 1861-diki rövid hajnalát bátran mellőzhetjük — köztudomás; ezt ma részletezni teljesen fölösleges. Tény, hogy mindenfelé az anyagi és szellemi hanyatlás, elsatnyulás képeivel találkoztunk, s a legnagyobb hazafiak összhangzó véleménye szerint gőzerővel, áldozatok árán is sietnünk kelle a nemzetünk megsemmisitésére készült börtönből menekülni; különben a baj annyira növekedhetett volna, hogy abból, rövid időn, legnagyobb erőfeszitéssel sem sikerülhet szabadulnunk. Ezt a helyzetet bölcsen áttekinté ama párt, melynek 3 év alatt sikerült nemcsak az alkotmányt helyreállitani, s ezáltal a nemzeti szabadság gránit talpkövét ismét megszilárditani; hanem, az idő rövidségéhez mérten, roppant sok történt az ország és nemzet anyagi és szellemi felvirágoztatására s ezek által, közvetve „az alkotmányos teljes szabadság s az állami függetlenség“ biztositására.

Másfél évtizedig tűrtük az absolut rendszerek és álalkotmányossági ideiglenek vasvesszőjének sujtoló csapásait: a kiegyezés áldásos müvének alapján, a nemzet roppant többségét képviselő Deák-párt kebeléből nyertünk alkotmányos felelős magyar kormányt; az 1848-ki dicső törvények életbe léptek; a törvényt taposó, az országot feldaraboló skuptsinák helyét, a törvényszerü magyar parliament foglalta el; törvényhatóságaink, városaink visszanyerték helyhatósági jogaikat; szabaddá lett a sajtó, visszanyertük tehát ebben azon eszközt is, melylyel a netalán hiányzó szabadságokat is kivívhatjuk. A szükséges szabadelvü reformok munkája körül ép most izzadnak hazánk legjobbjai, s hogy ha gyorsabban nem haladhatnak, ennek egyik nem legcsekélyebb oka a baloldali akadékoskodás, az ezáltal elöidézett időpazarlás. Hazánk a kiegyezés óta vesz fel önállóan állami kölcsönöket, s azokat a hazai gazdászat, ipar és kereskedés felvirágoztatására forditja; látjuk, hogyan kétszerezte meg 3 év alatt a Deák-párt politikája és a kebeléből kikelt nemzeti kormány a vasútakat, a vagyonosodás és mivelődés e legfőbb terjesztőit; hogyan gondoskodik a népnevelésről, a közép- és főtanodák czélszerübb szervezéséről, egyetem alapitásáról; hogyan szervezi a derék honvédséget, a jövő nemzeti hadserget; hogyan nyilnak a nemzeti vagyonosodásnak újabb forrásai, például a hátszegi kőszéntelep, mely az eddigi kutatások alapján az európai continens leggazdagabb kőszéntelepének bizonyul. De látjuk azt is, hogy az oly sok törpe ember által és méltatlanul vádolt kormány maig képes volt az állam szükségeit fedezni, a közös védelemből reánk származott súlyos — de az európai helyzet által felkényszeritett — kötelezettségeknek eleget tenni, — s e mellett aranyban és ezüstben milliókat tart készen pénztárában a honvédfelszerelés költségeire — a nélkül, hogy új papirpénz, vagy kincstári jegyek, avagy inproductiv czélu kölcsönökhez folyamodott volna, — holott az önkényuralom már vaskarjaival sem vala képes, évek előtt szükségleteit beszerezni. Mindez csalhatlanul bizonyitja, hogy szabadok vagyunk, anyagi helyzetünk javult; de igy szellemi erőnknek is gyarapodni kelle, hisz a többek közt ma már állami vasútainknál a mérnökök és szakhivatalnokok 70%-ja magyar; és nincs okunk azt hinni, hogy a magyar fiatalság más téren egészen lemondott volna az előre törekvésről, a nemes versenyről.

E hézagos vázlat is elég terjedelmes alap arra, hogy Várady azon gyerekes állitását, mintha nemzetünk ma a halál-börtön 7-dik napjához közelegne — határozottan visszaútasitsuk. Pezsgő életet látunk mindenfelé és nem halálra vált elaléltságot.

De azért Várady mégis jól látott. Létezett az a borzasztó börtön közöttünk, melybe a ki beleszorul, vagy szorittatik, 8-ad napra mulhatlanul halott lenne.

Régen elmondta volt Tisza Kálmán a szélbaloknak, hogy az éretlen tömegre speculáló izgatás útja a társadalmi rend felforgatására, s igy a fejetlenségre vezet. Ugyan miért felejték el ezt annyian a derék-bal férfiai közül, köztük a vezérférfiu Várady Gábor is? s talán maga az akkoron Madarász ellen mennydörgő Tisza Kálmán is! Miért szedték fel rendre a szélbalok által elkoptatott sokélü fegyvereket, melyekkel nemcsak magukat vérzik meg, de a nemzet testén is sebet ütnek — öntudatlanul? Hisz azok ma már nem is fényesek; elkoptak, eltompultak a józanész pajzsán.

A középkori vastömlöcz létezett, ott állt benne ama rémitő vas-koporsó is. Ablak is kevés volt rajta, hanem a nemzet bölcsének vezérlete alatt, a nemzet értelmiségének roppant többsége s a vele haladt derék józan eszü magyar nép 1867-ben hányta szét annak mesterileg összeállitott, agyonszoritó falait, és a koporsót is tova lökte — a régiségek közé.

De vannak ám mesterek, kik a vas falak darabjait ismét össze szeretnék állitani, s a koporsót belehelyezni, hogy azután az élőhalottat belefektethessék.

A mig a nemzet a túlzástól tartózkodik s a higgadt megfontolás eddig tartott útján halad, követve az olasz közmondást: „Chi vá lento, vá sano e lontano:“ — addig minden erőködése e sötét szellemeknek hasztalan, hiu kisérlet marad; de ha magáról megfeledkezve a szenvedélyt választaná vezéréül, kezére adna a gonosz mestereknek s bizonynyal eljutna oda, hol ama börtönőrök olálkodnak (a Kárpátokon túl, talán a Spree mellett is!) és akkor: lehet a 9-ik napon, de bizonynyal elkövetkeznék a megsemmisülés órája is.

Nincs nemzet széles e világon, a melynek oly sokat árthatna a koczkáztatás, az erőre hivatkozás politikája. Három nagy nemzeti áramlat hullámai közé állitva a gondviselés keze által, csak a békés mivelődés, anyagi és szellemi erőinek sokszorozása lehet ledönthetlen gránit védgátja; e nélkül feje felett csapnak össze a hullámok. A körülmények higgadt meglatolása és nem az álszabadelvüség árverelése vezetnek ez üdvös úton előbbre.

Ama vasbörtönnek falai a haza körül nagy érdemeket szerzett, hazafiságban és becsületben megöszült férfiak gyanusitása, oly ifjonczok által is, kik azoknak saruit sem méltók megoldani; a teljesülhetlen vágyak ébresztése, a gyakorlatilag valósitható helyett, elkábitó délibábos operencziák igérgetése; boltozata: a politikai pártoknak a hazai közügyek menetére áldásos eszmecseréje és tollharczának, rút szidalmazás és a társadalmi körbe is átplántált gyülölettel való fölcserélése, az ellenzékeskedésnek az ellenségeskedéssel való összetévesztése; végül a koporsó az: hogy nemcsak szóval és parlamenti beszédekkel, de a legelterjedtebb és legnagyobb lapokban boldog boldogtalan igyekszik a nemzeti kormány (ez nemcsak egyik párt-é) és a magyar parliamentben alkotott törvények tekintélyét aláásni, azt hirdetvén a törvényjavaslatról, hogy a nemzetet és országot lopja meg, — a törvényről pedig, hogy a parliament (= a többség ugyanaz) ezzel ismét elárulta a hazát — ki tudná megmondani hányadikszor.

Azok, kik ily szellemü harczot folytatnak a parliamentben és azonkivül, — azok — mondom — segitik elő ama borzasztó vasbörtön felállitását; s ha a nemzet valaha annyira kivetköznék természetes józanságából, hogy ez eszméket vérébe szívná: akkor bizonyára belejut ama napról-napra szükülő középkori vas-kalitba, honnan csak a vaskoporsóba haladhat be, azért, hogy más napra, mint élőhalott muljék ki — tehetetlenül.

Az 1867-ki kiegyezési mü tért nyitott a nemzeti erők kifejtésére; tegyük azt fokozatosan és buzgalommal; gondoljuk meg, hogy egy szemernyi tett többet ér, millió mázsányi szép beszédnél, s hogy e szerint gyakorlatilag: azok akarják hazánk javát, nemzetünk boldogságát, kik naponta fáradozva tesznek a mennyit lehet — és nem azok, kik mindig azzal biztatnak, mit elérni nekik ugy, mint nekünk mostanában lehetlen.

Pest, márcz. 30. 1870.

(**B**) Post tot discrimina rerum, a baloldal ismételt sikertelen megtámadásai után, végre valahára eljutott a magyar parliament is az 1870-ki budgettárgyalás végéhez. Fényesen végződött az a jobboldal részére, a baloldal tegnap szenvedett teljes kudarczával; ezt egy részt annak köszönhette, hogy az ütközet elején ismét rosz positiót választott, bár annak megtartására minden erejét megfeszitette, utoljára is elvesztő azt, szétszóratván álérveinek sötét légiói. A bal álláspont most sem volt más, mint ismételve vádolni, nem törődve azon, ha lehetséges-e a gyanusitásokból valamit bebizonyitani. Ez eljárás feltüntetése az utolsó Hollán-féle kérdésben öltött magára legkirívóbb szinezetet; s épen ezért volt az ellenzék veresége is e kérdésben a legérzékenyebb.

Simonyi Ernő képviselő úr ma szerette volna egy interpellátióval némileg helyreütni azon compromissiót, melyet az által szenvedett, hogy az illető szerződésből olyast idézett, mi abban soha sem volt. Alkalmasint az interpellátió sem hozand számára szerencsét, miután, ugy látszik, ez sem bir kellő alappal. De bizzuk ezt a pénzügyminiszterre, majd megfelel ő maga helyett.

Ma néhány, a budgettel kapcsolatban álló törv.-javaslat és határozatijavaslat tárgyaltatott, s ezek közt elhatároztatott, hogy julius 1-ső napján az útvámok megszünnek Erdélybeu; mi nem azt teszi, hogy az útvámszedés elve el lenne ejtve, mert ezt, mint egyedüli módját az útak fenntarthatásának maga a pénzügyi-bizottmány ismételve ajánlotta; hanem csak azt, hogy addig is, mig e felett a ház határozna, nem kivánja azon igazságtalanságot fenntartani, mely e részben az erdélyi részekben fennáll.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

Napirenden a zárszámadások ügye vala.

Csodálatos, de ugy van, hogy az ellenzék egyik tarthatatlan álláspontot más hasonlóval cseréli fel.

Most e kérdésben a zárszámadások átvizsgálására kiküldött bizottmány munkálatát nem akarja vizsgálat alá venni, állitván, hogy a számtani vizsgálat nem lehetséges, mig a számszék felállitva nincs.

Ezen álláspont csak akkor volna tartható, ha elfogadná a ház azt, hogy az 1848. törvények nem kötelező erejüek, mert azok a számadások átvizsgálását világosan a ház jogai s kötelességei közzé számitják.

Vagy legalább akkor, ha a számszék felállitásáról szóló t.-cz. ma már meg lenne erősitve; ugy de ez még ma csak a két ház közti tanácskozások stadiumán áll.

Maga az ellenzék is érezni látszik positiója feltünő gyöngeségét, mert a mint mondják, elhatározó ütközetet nem akar állani s megelékszik azzal, ha néhány szónoklat után szavazás útján döntetik el a dolog.

A Deák-párt hódolva a törvényeknek, az 1867. és 68-ki zárszámadások átvizsgálása mellett van, azok felett határozni kiván s salvo calculi errore, — minek megvizsgálását e párt is a felállitandó számszékre bizza, — a miniszter feloldozását óhajtja megszavazni.

Magyar országgyülés.

A képviselőház ülése marcz. 28-án.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Fodróczy S., Széll K., Jámbor P.

A kormány részéről jelen vannak: Andrásy Gy. gr.; Bedekovich K, Mikó I. gr., Gorove István, Lónyay M., Festetics Gy. gr. Eötvös J. b. ministerek.

Több kérvény nyujtatván be, Vidicskay interpellátiója, s a Tóth Kálmán által bemutatott határozati javaslat után Simonyi fejezi be beszédét következő határozati javaslattal:

„Küldjön ki a ház egy hét tagu bizottságot, a mely szakértők és tanuk meghallgatása mellett a közlekedési eszközök létrehozása körül követett eljárást minden tekintetben megvizsgálván, vizsgálata eredményéről a képviselőháznak véleményes jelentést tegyen.“

Halász Boldizsár után, Hollán Ernő államtitkár kezd szólani. Beszédében Simonyi érv gyanánt felhozott gyanusitásait kapcsolatban Tisza Kálmán alaptalan állitásaival a szó teljes értelmében porrá zuzza. E jeles beszédet, mely a baloldaliaskodás hevélyeit nagyon lehüthette, adni fogjuk.

Szólottak még: Patay István, Csiky Sándor.

Az általános vita ezután befejeztetett.

Ülés vége d. u. 2¼ órakor.

A képviselőház ülése márcz. 29-én.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Fodróczy S., Széll K., Jámbor P.

A kormány részéről jelen vannak: Andrásy Gy. gr., Bedekovich K., Mikó I. gr., Gorove I., Lónyay M., Festetics Gy. gr., Eötvös J. b., ministerek.

Elnök: Ha nincs észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesittetik.

Tisza Kálmán: Örömmel constatálja, hogy Zsedényi inditványa visszavonatott és e körülménynél fogva szükségesnek tartja annak indokolását, miért kivánja inditványát ellfogadtatni. Azért, hogy az ellenzék és az államtitkár állitásai közt kiderüljön az igazság, ezt pedig egyedül a vizsgálat által véli elérhetőnek.

Szónok megjegyzéseket tesz ezután a közlekedési minister és államtitkár beszédeire. A minister személyére vonatkozólag pedig megjegyzi, hogy annak hazafiságát és jellemét soha sem vonta senki, még az ellenzék részéről sem, kétségbe. Azt, hogy a nyilváonság itéletének ki van téve, azt annak tulajdonitja, hogy a közpályán van, és erre nézve megjegyzi még, hogy az ellenzéki lapok sokkal kiméletesebben bánnak el elleneik iránt, mint a jobboldaliak. (Derültség).

Végül inditványának czélszerüségét fejtegetve, azt a háznak elfogadás végett ajánlja.

Andrásy Gyula gr. ministerelnök: T. ház! Én nem a tárgyhoz akarok szólni, hanem azt gondolom, hogy jogom van azon személyes felhivás következtében, a melyet az előttem szólott igen t. képv. ur mintegy hozzám intézett, személyes észrevételeimet megtenni. (Halljuk!)

A t. képv. ur azt méltóztatott mondani, hogy hasonlitsuk össze az ellenzéki lapok nyilatkozatait a jobboldali lapok nyilatkozataival. (Tisza Kálmán közbeszól: Egynémelyikével) és akkor itéljen a világ: melyik használja a gyanusitás fegyverét.

Erre bátor voltam nevetni A t. képv. ur engem szólitott; roszul tette, mert rajtam kivül nevetett mindaz, ki itt ül, és az ország $^{9}/_{10}$-ed része velem együtt fog nevetni. (Helyeslés és derültség jobboldalom.)

Azt méltóztatott mondani továbbá, hogy én itt a subventio kérdésének tárgyalása alkalmával emlitettem, hogy bizonyos, a népre rosz hatást gyakorló lapok ellenében, a kormány is igyekezett másokat állitani. Igen is; de ennél többet egy szóval sem mondottam.

Ezzel minő összeköttetésben — azt a t. képviselő ur tudja — méltóztatott példaképen felemlitni, hogy a „Hirmondó“-ban volt egy czikk, mely az ő személyét gyanusitja, sérti. Feltehetí rólam, hogy én a „Hirmondó“ czikkeit nem olvashatom, ezen lap — mint én hiszem — a nép tömegének felvilágositására, (Derültség balfelől) s azon fegyverek megtompitására czéloz, melyek néha igen nemtelenül használtatnak más irányban. (Élénk helyeslés jobbfelől.) Mint megjegyeztem, föltehetí rólam a t. képv. ur, hogy én ama czikket nem olvastam. De ha abban valami sértő volt a képviselő ur személye irányában, ha netalán gyanusittatott volna, kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy ez igen helytelenül és ezt, a mennyire tőlem függ, itt vagy másutt kárhoztatni kötelességemnek ismerem, (Helyeslés.)

Azonban egyet látok, azt t. i., hogy a képviselő ur a szálkát meglátja itt, de a gerendát ott nem veszi észre. (Derültség. Élénk helyeslés jobbról Ellenmondások balról.)

Egy pár szóval kénytelen vagyok azt illustrálni. (Halljuk!) Nincs rég, alig három hete, hogy egy fővárosi lap, mely pedig nem a néptömeg felvilágositására van szánva, a fővárosi kölcsönről szólva, mely akkor még nem volt a törvényhozás elé terjesztve, de még a párt értekezletek elé sem került, s igy feltehető, hogy senki sem ismerte, majdnem szó szerint, — jól emlékszem rá, bár sokat olvasok és sokat feledek belőle, de vannak oly pyramidalis dolgok, melyeket az ember eszében tart, — ezeket irta: „Egy kölcsön szándékozik köttetni fővárosi czélokra; nem ismerjük ugyan minden föltételeit, annyit azonban már ismerünk, hogy ezen kölcsön által a pénzügyminister az ország vagyonát épen ugy meglopja, mint a belügyminister az egyesülési törvény által az ország becsületét lopta meg.“ (Mozgás jobbfelől. Halljuk! Halljuk! Elnök csenget. Felkiáltások jobbról: Ez gyalázat! Halljuk! Halljuk!) Ha ehhez hasonló kifejezéseket talál a t. képv. ur valamely lapban, bizonynyal nem engem, de az illetőt igen is megilletné a megrovás. (Élénk helyeslés jobbról. Csernátony Lajos közbeszól: Nem áll! Szót kérek!) Ha tehát már egyszer tetszik felolvasni a lapok állitásait és azok hangját egymással összehasonlitani, ez igen érdekes lehet, s akkor ki fog derülni az, hogy igen is jogom volt nevetni, és mindazokuak joguk volt hozzá, kik velem itt nevettek, midőn azt állitotta a t. képv. ur, hogy a jobboldali lapok azok, melyek gyanusitanak, és hogy épen azok élnek oly fegyverekkel, melyekkel élniök nem volna szabad. (Élénk helyeslés jobbról.)

Csernátony Lajos: tagadja, hogy azok azon kifejezések voltak, s ugy voltak használva, mint a ministerelnök ur idézte. Ha valaki ilyen komoly váddal lép elő, akkor köteles olvasni magát a fováddal. (Derültség jobbfelől.) (Nagy zaj Jankovich az „Ellenőr“ egy számát oda viszi Csernátonynak. Andrásy Gyula gr. ministerelnök közbeszól: Méltóztassék felolvasni!)

Gr. Andrásy Gyula ministerelnök: Azokra nézve, miket a képv. ur mondott, nem válaszolok, mert azt gondolom, nem szükséges. (Helyeslés jobb felől. Felkiáltások: Kár volna!) Egyedül azon állitására akarok felelni, mintha én mást mondtam volna, mint a mi valósággal ama lapban foglaltatik. Meg fogja tehát engedni, ha saját lapjából felolvasom az általam idézett tételeket, — belenyugodtam volna abba is, hogy ő maga olvassa fel. — A lényege itt van a következőben: (Olvas.)

„Hogy a javaslat rosz, hogy a javaslat az ország vagyonának meglopására fog szolgálni (Mozgás a jobb oldalon. Zaj) ba elfogadtatik, azt az eddig közlött tudósitásokból már tudhatjuk; de ezzel legfölebb csak ki akarta — de még ki nem játszotta az országgyülést.“ (Felkiáltások jobbfelől: Tessék! Nem ugyanaz ez! Andrásy Gyula gr. olvas) „mert hisz akkor ezt kell mondanunk Rajner ministerről is, ki önkényileg, az országgyülés tudta és beleegyezése nélkül készitette el gyalázatos javaslatát (Nevetés jobb felől. Nagy zaj) az egyesülési jogról.“ (Nevetés jobb felől. Elnök csenget. Felkiáltások jobb felől: Nem ugyanaz ez!) Azzal, mit felolvastam, még nem vagyok teljesen legitimálva. Méltóztassanak még meghallgatni a következőket: „Ha az a javaslat meglopja az ország vagyonát, ez meglopja az ország becsületét.“ (Folytonos zaj, zajos felkiáltások jobb felől: Ez aztán stylus! Gyalázatos!) Csak azt vagyok még bátor megjegyezni, hogy én bizonyára nem hoztam volna fel e czikket itt, ha eszembe jut, hogy ez iránt sajtóper inditatott, de valóban ez nem is jutott eszembe; habár megvallom, csak helyeselhetem, hogy az illető minister urak meginditották a sajtópert; az ő helyükön nem lehetett másképp; csakugyan fel van jogositva azt hinni, hogy itt a ministerek lopnak. Ezt türni nem lehet. (Bal felől felkiáltások: Napirendre! Jobb felől: Halljuk!) Én — mondom — nem hoztam volna föl ezt; de hogy ha az mondatik, hogy a jobboldali lapok mi mindent mondanak — nem tudom mi — és arra párhuzamot huznak, nem csuda, hogy miután épen emlékeztem ezen czikkre, ezt itt felhoztam. (Élénk helyeslés jobb felől. Zaj a baloldalon.)

Simonyi Ernő: nehány megjegyzést tesz, majd Áttér magára a napirenden levő tárgyra és észrevételeket tesz Hollán államtitkár beszédére. Kiemeli különösen a fiumei vasut ügyét, melynek terveit szakértők és saját meggyőződése szerint is helyteleneknek tartja. A nyilatkozatokkal nincs megelégedve; kivánja tehát a parlamentaris vizsgálatot.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter:

Simonyi képv. ur beszédének két része van; az első részben azt állitja, a kassa-oderbergi vasutról, melyre nézve azt szeretik mondani, hogy „nem a magyar kormány müve,“ hanem az előbbi kormány müve. Továbbá pedig: „Ez azon terhes szerződés, mely szerződés 1867-ben junius 22-kén a magyar pénzügyministernek egyenes beleegyezésével és hozzájárulásával köttetett.“ — Ez beszédének első része, melyre nézve, a felvilágositást megadni kötelességem. Arra nézve, hogy valaki valamely dolog állását megitélhesse, egy kivántatik mindenekelőtt, az t. i. hogy mikor a dolog történt, annak minden viszonyát és körülményét ismerje. Midőn a magy. ministerium kineveztetvén, az átalakulás nehéz, mondhatom, gondteljes napjai bekövetkeztek, akkor nem volt szerencsénk a képv. urhoz, külföldön volt és nem csoda, ha az akkor fenforgott körülményeket nem ismerte.

Méltóztassanak tekintetbe venni, hogy a kassa-oderbergi vasut engedélyezése még azon időben történt, a mit itt e házban bizonyoson nem igen szivesen hallanak, mikor azelső engedély kiadására a felhatalmazást a birodalmi tanács adta, az rendelkezett rólunk, nélkülünk. Méltóztatnak emlékezni, hogy midőn ezen felhatalmazás alapján az első szerződés keletkezett, az az akkori pénzügyi viszonyok között nem volt létesithető. És midőn a magyar pénzügyministerium a kormányzatot átvette, a közlekedési ügyekre s általában az 1867-ki törvényekre nézve nem állott egyéb előtte, mint a 67-es bizottság munkálata; és midőn még ezen munkálat törvény erejére nem emelkedett, akkor bizony a vasutak tárgyában teendő intézkedések-nél annyival óvatosabban kellett eljárni, miután az iránt még semmi törvényes intézkedés nem létezett. Irányadó volt a 67-es bizottság munkálata, melynek 65-ik § a igy szól: „a kereskedelem előmozditásának egyik leglényegesebb eszköze lévén a vasutak, ugyanakkor, midőn a vám- és kereskedelmi szövetség megköttetik, a fenntebbi 59. és 61. §§. értelmében létesitendő egyezkedés által határoztathatik el, hogy melyek azon vasutvonalak, melyekre nézve mindkét fél érdekében közös intézkedések szükségesek, és hogy ezen intézkedések mennyire terjedjenek.“ Semmi tényleges törvény nem volt tehát, s csak az országgyülés küldöttségének ezen határozata állott a magyar kormány előtt, s midőn a kormányzatot átvette, gondoskodását e vasutakra is ki kellett terjesztenie. Miután ezen javaslat határozottan azt mondta, hogy a vám- és kereskedelmi szerződés kötése alkalmával állapitandó meg, minő törvényhozási intézkedések létesittessenek a birodalom mindkét felében biztositásban részesitett vasutak iránt; és hogy ezen biztositandó összegek miképen fognak viseltetni a birodalom két fele által? tehát ekkor minden még megoldatlan kérdés volt.

Tehát arra is figyelmeztetem a t. képv. urat, hogy azon kérdés, vajjon a multban biztositott vasútak biztositéki összege, egy bizonyos quota arányában, vagy más és minő arányban viseltessék, szintén eldöntetlen kérdés volt. Igy állván a dolog, vajjon magára vehette-e a magyar minisztérium azon felelősséget, hogy miután a vám és kereskedelmi szerződés megkötése alkalmával a vasúti biztositások kérdése is biztonn várható volt, miután ezek iránt a két törvényhozás egyetértőleg szándékozott intézkedni, hogy addig, mig ez sikerül, tehát legalább a 67 dik év végéig minden vasúti épitkezést betiltson. Bizonyára nem az ország érdekében cselekedett volna, ha gátlólag s betiltólag jár el mindazon vasútaknál, melyeknek épitése már az előbbi időszakban elhatároztatott, de a végleges engedély kiadásána: némi csekélyebb fontosságu körülmény akadályul szolgált. Ez volt, nézetem szerint, a helyes, correct és az ország érdekébeni eljárás. Azt mondja a t. képv. úr mintegy vádként, hogy ezen engedély a magyar pénzügyminiszter beleegyezésével, hozzájárulásával köttetett. Bizonyitásául annak, hogy minő állást foglalt el a magyar pénzügyminiszter, hogy nem volt szüksége arra, miszerint t. Simonyi Ernő úr figyelmeztesse, hogy ezen pótszerződés terhes föltételeket tartalmaz — kinyilatkoztatom, hogy tudtuk és ismertük ezen körülményt figyelmeztetése nélkül, — de viszont láttuk azt is, hogy ezen dologban nem volna helyes, akadályozólag föllépni, miután ezen vasút a magyarországi vastelepeket hozza kapcsolatba az osztrák köszéntelepekkel, s igy nemzetgazdászati szempontból is fontos mielőbbi létesitése, a birodalom mindkét fele lévén a mielőbbi kiépités által érdekelve, tehát akadályozni annyit tett volna, mint ezen érdekeket egyenesen sérteni. Ilyen szempontból 1867. május 10. még mielőtt a 12. t. cz. szentesittetett volna, még a koronázás előtt egy megállapodás keletkezett, mely szerint a magyar közmunka- és közlekedésügyi miniszterium beleegyezik, hogy a következő 3 engedélyezés, melynek előkészitése véglegesen megállapittatott, ő Felsége legmagasabb jóváhagyása alá terjesztessék, u. m.:

a) a már engedélyezett kassa-oderbergi vasúttársaság által utólagosan kivánt kedvezmények;

b) a végleges megkötésre előkészitett és legsöbb helyről engedményezett concessio a károlyvári vonalra, a piski petrozsenyi szárnyvonallal együtt;

c) a déli vaspályatársaság számára adott engedélynek átruházása a barcs pécsi vonalra nézve, az ezen czélra a szabadalmazott dunai gőzhajótársaság által alakitott consortiumra, mely egyesült a darmstadti bankkal. Azonban ezen társulatok alapszabályai, végleges engedélyezés végetti legfelsőbb helyre leendő fölterjesztés előtt a közmunka- és közlekedésügyi miniszteriummal közöltetni fognak.

Ez tehát azon megállapodás, mely e tekintetben a két kormány közt keletkezett; nem a pénzügy-, de a magyar közlekedési miniszterium és az osztrák kereskedelmi ministerium közt. Meg vagyok győződve, mindenki igazat fog nekünk adni, hogy tekintetbe véve azt, hogy miután a vasutakra nézve semmi törvényhozási intézkedés nem volt a közös érdekü vasutak kérdésének mikénti megállapitása- s a kereskedelmi szerződés megkötéseig; tehát az 1867-dik évig függőben hagyva volt, ekkép

TÁRCZA.

Vázlatok a nőnem helyzetének történetéből.

(Folytatása és vége.)

A keresztesháborok hatása következtében jött létre a keresztyén társadalomban egy új osztály is, szemben a nemesivel: a polgári, s lépik fel először a polgárnő. *) Mig a nemes hölgyek a társadalmi miveltség, nyelvismeret, társalgási képesség terén tündökölnek, addig a polgárnő legfőbb büszkeségének tartja édes otthonjában, mint jó házi nő, tündökölni. Ugyancsak a polgári nő-osztály volt kezdeményezője ez időben a jótékony egyletek alakitásának. Igy jöttek létre a 11-dik században Német-Alföldön a beghinek, Helvétiában a 12-dik században az ugynevezett erdei testvérek egylete s még több mások is. Ez időből szép példáját mutatják fel a női hűségnek a werinsbergi nők, kik, mint legdrágább kinceiket, férjeiket viszik ki hátukon az ostromlott s magát feladásra kényszeritett városból. A női hősiesség eszményképét e kor története s költészete megörökité az orleansi szüzben, ki önfeláldozása által királya s hazája szabaditója lőn. A női bő s jellem ideálját pedig Krimhildben, kiről a Niebelung ének igy zeng:

Ott jött a bájló; igy lép a hajnalkelti fény
Zord fellegek közül ki. Sigfrid erős szivén
Fölolvad régi gondja, mit eddig visele:
A gyönyörü leányzó, im, szemben áll vele.

Sok drágakö lobogva
Ragyog ruháiról,
Szép arcza rózsaszinén
Szelidebb a mosoly.
Akárki mit kivánhat,
Meg kell hogy vallja itt,
Hogy nem lel a világnak
Szinén szebb valamit.
Mint csillagok felett, hogy
A tele hold lebeg
S elönti tiszta fénynyel
A halvány felleget:

Ugy fényle ő valóban más asszonyok előtt
S öntött a hős szivekbe új lángot, új erőt!**)

És itt örömmel jegyzem meg, hogy a mi nemzetünk, mely ebben a korszakban lépik be a nyugati miveltebb nemzetek sorába, amazok által magát a nőnem iránti tisztelet s elismerés tanusitásában túlszárnyaltatni nem engedte. A magyar ősi erényei közé tartozik a lovagiasság s már ezen ősrégi, még a pogány időkből fennmaradt elnevezésében: „feleség“ azon nemes felfogásának adott kifejezést, hogy a nőt ugy tekinti, mint saját lényének kiegészitő, felerészét. Sőt a mi több s a minek példáját a nyugati legmiveltebb nemzetek sem mutatják föl, őseink a törvényhozás terén sem felejtkeztek meg a nőkről s számukra oly jogokat adtak, a minőkkel azok Európa egyetlen országában sem birnak. Igy p. o. a teljes kor előtt férjhez ment nő, férje halála után, ha a teljes kort el sem érte, önálló maradt, söt özvegysége első évében perrel meg sem volt támadható; gyermekeinek természetes s törvényes gyámjául tekintetett, s férje jószágainak birtokában maradt, s ha férjhez is ment másodszor, illette a hitbér felerésze. Még a közjog terén is szerepelt a nő a menyiben férje halála, a régi rendi képviselet értelmében az országgyülésre küldési joggal birt.***) Ismétlem oly jogok, melyek Európa egyetlen törvényhozótestülete a nőket nem részesité.

A reformátió nagy százada a nőnem helyzetének is újabb lendületet adott. Az embert ugy tekinté, férfit és nőt egyaránt, mint erkölcsileg szabad lényt, a házasságot, mint két egyenjogu lény erkölcsi szövetségét. Innen kimagyarázható, hogy a nők közül oly sokan lőnek e mozgalomnak, mely felszabaditási törekvéseiben őket is befoglalta, midőn a középkornak nagyon sok, rájok is nehézkedő nyügét széttörte — hiveivé, söt jelentékeny befolyást kezdettek gyakorlani annak terjeszkedésére, újabb bizonyságául annak, hogy a nagy és nemes eszmék a női fogékony lelkekben viszhangra találnak mindenha. Magyarországban szerencsétlen 2 dik Lajosunk felesége, Mária; Katharina, szász herczegnő, Vilmos szász herczeg neje, Zsuzsánna; brandenburgi Erzsébeth, később Erzsébeth az angol királyné s még annyian kiknek nevét a történelem föl sem jegyzé, kitünő érdemeket szerzének maguknak az új szellem hóditási küzdelmeiben. Még irodalmi téren is föllépték egyesek és segiték elé a nagy eszmék diadalát. P. o. Grumbach Argula, ki 1523 ban irt s az ingol-stadti egyetemhez benyujtott röpiratában megtámadta Ecket, mint a középkori állapotok védőjét; Haymer Magdolna, ki egy egész év ünnepeire irt epistolákat hagyott hátra.

A kitört szomoru emlékü vallásháboru természetes következménye ujra hanyatlás lőn. Egy oly időkor, milyen vala a 14-dik és 15-dik Lajosnak kora, midőn az uralkodókat oly nők uralták, mint Pompadour és Dubarry asszony, Ninon de l' Enclos, s ők adták a tonust egész Európában a nőknek divatban, társalgásban s egész életmódjukban, mit eredményezhetett, ha nem sülyedést? Vessünk fátyolt e képekre. Tekintsünk inkább a 18-ik századra, mely minden tulságai daczára nagy férfiak s nagy nők s általuk nagy eszmék, de egyszersmind csodálatos ellentétek száza. Egyfelől a Péter czár, 2-ik Fridrik, 2-ik József, Washington és Napoleon, másfelől a Mária Terézia s Katalin nagy erényekben tündöklő, de éppen oly nagy bünöktől árnyékolt alakjai magaslanak ki. Egyfelől a pietisták küzdenek az érzelem és kedély jogaiért s ezek nevében háborut izennek az értelemnek s tudománynak; másfelől az angol szabad gondolkozók s a franczia encyclopedisták, minden hagyományos intézmények, tanok, szokások és erkölcsök ellen vivják egyfelől a felvilágosodott szellem, de másfelől a mindent leromboló kétely titáni harczát! Mily ellentétek! Csodálkozhatunk-e, ha ez ellenté-

*) Schmidt Erziehung und Religion. 88-dik l.

**) Niebelung ének 5-dik kaland.

***) Nagy-Ajtai Cserei Farkas: a magyar és székely asszonyok törvénye. Kolozsvártt. 1800.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

eljárni legczélszerübb volt, — az adott viszonyokkal és az ország érdekeivel leginkább megegyezett. Egyébiránt annak bizonyitására, hogy miből áll a t. képv. ur által annyira hangsulyozott beleegyezése, illetőleg jóváhagyása a magy. pénzügyministeriumnak, elő fogom adni a kezemnél levő hiteles iratok alapján a tényeket; az 1867. május 12 én tartott ministeri tanács megbizása folytán azon annyira hangsulyozott hozzájárulás következőleg fejeztetett ki: A m. kir. ministerium ezen kassa-oderbergi vasutvonalat, mint ez a m. kir. közlek. ministeriumnak a cs. kir. keresk. ministeriummal kötött egyezményéből kitünik, olyan természetűnek tekinti, mint az arad-károlyvárit, mi iránt, ugy ezen vasut iránt is a m. ministerium kinevezése elött már törvényes tárgyalások folytak, és legfőbb elhatározások keletkeztek: ennélfogva, habár az engedélyezett föltételeket elégteleneknek tartja, azok kiadása ellen akadályt tenni magát hivatva nem érezheti. — Ha széles értelemben veszszük e mondatot „akadályokat nem ten i,“ ez annyit tesz, Simonyi képv. ur szerint, mint egyenes beleegyezés és hozzájárulás, és ha mind azt mit nem akadályoz, minden tekintetben magáénak ismeri, ugy könnyen elmondhatnám azt is, t. képv. ur, midőn az 1867 iki törvényeket hoztuk, azokat bizonyára nem akadályozta, távol is volt (derültség); tehát ezen okoskodás szerint állana az is, hogy az 1867-iki törvények, melyekre nézve pedig sok észrevételt hallottunk, az ő pártja részéről s beleegyezésével hozattak. (Élénk tetszés jobbfelől.) Ezek által jeleztem azon állást, melyet a pénzügyministerium azon vonalok engedélyezésének végleges kiadása alkalmával elfoglalt; most átmegyek képv. ur második vádjára, a mely már sokkal sulyosabb, mert talán kép. ur szives lesz kimenteni a ministeriumot mindazért, mit első kezdetben ez ügyben az első átmeneti korszak alatt nem kivánt akadályozni, de alig lesz ily engedékenységgel a vádra nézve. Azt mondja a képv. ur: „e szerint a concessionak nem tudom“ — már t. i. a képv. ur nem tudja — „melyik, de világos“ — de azért mégis világos — „rendelete szerint a szerződés megszünt, a concessio elveszett“, tehát ilyen meg olyan bünt követett el a ministerium, mert, a mint mondja háromszor megszünt a concessio, háromszor adta ki a terhes concessiot, — később ugyanazt mondja: kétszer és a végbeszédében is azt mondja, hogy bebizonyitotta, hogy ezután is a magyar kormány kezében volt a hatalom, az ezen vasutvonal iránt kötött szerződést két izben, tehát megint nem háromszor megszünteti, vagy enyhiti, s ezt a kormány mindkét izben elmulasztotta.

Már engedjen meg a t. képviselő ur, hanem, ha a concessióban foglalt egész feltétel oly világos, és olyan sulyos ezen vád, melyet emel, feltettem volna a t. képviselő urról, hogy a szombat és hétfő közti gondolkozási időt, melyet a ház engedett, arra használja, annyi fáradságot vehetett volna magának, hogy vasárnap az illető concessiót megkeritvén, ezen szombaton mondott beszédében a concessió annyira világos egyik pontját keresi, s ha megkell a ministeriummal közli, mert ha ilyen világos pont a concessióban létezik, tessék elhinni, e körülmények közt a ministerium bizonyára azt az ország érdekében érvényesiteni el nem mulasztotta volna. Miután beszédének második része egészen azon vádon alapszik, hogy a concessiónak egyik, nem tudja melyik, de világos rendeleténél fogva 3 szor elvehettük volna a concessiót az engedélyesektől, bátor vagyok felkérni a t. képviselő urat, itt vannak a concessió pontjai, méltóztassék nekünk abból megjelölni azon bizonyos világos pontot (Ivánka Zzigmond átadja az okmányt Simonyi Ernőnek. Tartós nagy derültség,) és ha megtalálja legyen szives azt a pénzügyministerrel közölni, hogy ezen pont világos értelmét ha netalán még alkaiom akad, az ország érdekében érvényesithesse. (Derültség és tetszés.) Egyébiránt azon körülmény, hogy ily vádat, ily sulyos vádat a concessió megolvasása nélkül hozott a t. képviselő ur a ház elé — engedje meg, hogy azon megjegyzést tegyem, nem akarok a parlamentáris szabályok ellen véteni s erősebb kifejezést használni — minden esetre csak arra szolgál, hogy azon számos vádak alaptalanságát is feltüntesse, melyeket a képviselő ur ezen kivül előhozott, és elfogulatlan sem fogja helyeselni a t. képv. ur azon eljárását, melynél fogva az ország szine előtt ily fontos tárgyban a tényeket elferditi és ráfogásokra alapitja alaptalan vádjait. (Helyeslés. Igaz! a jobb oldalon).

De másfelől felhivom a t. házat bizonyságául annak, vajjon azon három év alatt már most negyedik éve, hogy a pénzügyministeriumot átvettem, intéztetett-e hozzám egyetlen kérdés a ministeriumomra és annak eljárására vonatkozólag, melyre nézve részletesen és a tárgyra behatólag felelni elmulasztottam volna? (Ugy van! igaz! jobbfelől.) sőt ha szükséges volt adatokat, a hivatalos adatokat előterjeszteni, sohasem késtem. (Igaz!)

Miután az e tekintetben követett eljárást mint vádat a ministerium ellen nem lebet tekinteni, sőt adatokkal, még pedig hivatalos adatokkal vagyok képes kimutatni, hogy a magyar ministerium — a közlekedési épen ugy, mint a pénzügyministerium, — midőn ezen vonalnak kiadása már megtörtént, időközben minden körülményt czélszerüleg kivánt arra nézve felhasználni, hogy ezen kedvezőtlen concessió kedvezőbbé, a kivitel bizonytalansága biztositottá legyen. (Helyeslés jobbfelől.) E részben engedje meg a t. ház, hogy némelyeket idézzek. Ismét hivatkozom arra, hogy ezen ügynek kivitele a közlekedési ministeriumnak feladata volt, és igy hivatkozom az 1868 junius 1-én hozzám intézett átiratára, melyben a ministerium közli mindazon jegyzőkönyveket, melyek az engedményesekkel ezen vasutra nézve fölvétettek, és mit látunk ebből t. ház? azt, hogy nyomról nyomra ki lehet mutatni, hogy a ministerium igyekezett ezen kedvezőtlen concessiót minél kedvőbbé átalakitani. Az e tárgyban a három napi vitatkozás alatt annyiszor emlegetett Hollán államtitkár ur elnöklete alatt tartott tanácskozmányok, melyek april 14., 23., 26 és máj. 5 én tartattak, és a melyeken a pénzügyministerium is képviselve volt, minő eredményeket mutatnak fel? Legelőször is azt, hogy követelte a ministerium, hogy az illető vállalkozók a szükséges cautiót tegyék le; és le is tették, még pedig a magyar pénzügyminiszteriumnál, a jegyzőkönyv szerint, mielőtt hozzáfogtak a munkához, három millió 603,660 frtot. A szerződésnek, még pedig nem a pótlólag kötöttnek, hanem a birodalmi tanács által engedélyezettnek volt egy ránk nézve igen kedvezőtlen pontja, mely szerint ezen vasuttársaság előjoggal birt a komárom-zsolnai és eperjes-przemisli vonalok kiépitésére. A közlekedési ministerium, a melynek feladata volt az alapszabályokat véglegesen engedélyezni, határozottan követelte ezen előjogról való lemondást, és ebbe a vállalkozók bele is egyeztek; hozzáteszem még, hogy a képv. ur azt is mondta, és erre nézve szükséges felvilágositást adnom, hogy adatai e tekintetben is épen oly hiányosak, mint a többiek, i. i, azt mondta a képv. ur, hogy midőn a kormány által harmadszor átruháztatott azon jog egy társaságra, akor hatalmában volt, hogy megsemmisitse azon concessiót, mely magában semmissé lett volna annyival inkább, mert a mit 1869 april 21-ig beépitettek ezen társulatok, nem a magok pénzéből épitették, hanem azon 5 millió forintból, melynek előlegezésére a kormány kötelezte magát: azen állitása is alaptalan. (Zaj balfelől.)

Méltóztassék a hivatalos adatokat meghallgatni, elhoztam, fel is olvasom és azokat kétségbe vonni nem engedem. (Fölkiáltás szélső bal felől: Kitünik a vizsgálatból!)

Hallottam egy felszólalást, hogy kitünik a vizsgálatból. Mi a parlamenti tárgyalás más, mint az ügy körül egy nagy vizsgálat az ország szine előtt. (Helyeslés.)

Ezen jegyzőkönyvhez csatolt iratokból kitünik az, hogy a magyar ministerium annyiban is javitott a kiadott engedélyen, hogy megállapitototta, hogy csak akkor, miután már a társulat részéről egy nevezetes összeg ruháztatott be fogja az 5000,000-ót folyóvá tenni, még pedig nem egyszerre, hanem 2 részben, mindig aránylag a többi befektetéssel. Föl is fogom ez iránti rendeletemnek szavait olvasni, a melylyel bebizonyitom, hogy 1869. april 21-én, mely időröl azt állitja a képv. ur, hogy a mi az előtt épült mindaz állam pénzéből épült, még egy garast sem kaptak az engedélyesek (Élénk fölkiáltások jobb felől: Erre kell vizsgálat? Tehát ennyiben is javult a szerződés.

Továbbá, t. ház, itt beszél a t. képv. ur sok mindenfélét arról, minő engedély- átruházások történtek. Oly nagy sulyt fektetett beszédében arra, hogy ő gyakorlati ember és sokat járt a külföldön, sőt talán még vasuti concessiókkal is foglalkozott (Derültség jobb felől) hogy föl kell róla tennem, miszerint tudja, hogy az államnak s az államkormánynak, mihelyt egy társulat alakult s részvényeket kibocsátott, oly joghatalmat gyakorolni, hogy az engedlyt magát megsemmisitse, jogilag lehetetlen.

A részvénytársulat pedig alakult, mint idéztem a közlekedési miniszternek hozzám intézett átiratában ez áll (olvassa: Az általam megerősitési záradékkal ellátott engedély- átruházási egyezménynek hiteles másolatát egy példányban van szerencsém hivatalos tisztelettel szives tudomás-vétel végett azon hozzáadással átküldeni, hogy az általam szintén megerősitett alapszabályok hiteles másolatait azoknak elkészitése s az igazgató tanácsosok névsorának kiegészitése után nagyméltóságodnak több példányban hasonlóan megküldöm.)

Tehát a közlekedési ministerium minden engedélyezésnél a szabályszerü eljárást követte. S e szerint volt valóban egy a törvény és engedély érdekében alakult társulat. Egyébiránt egy régi példabeszéd azt mondja, hogy hallott valahol harangozni és igy kell mégis valaminek a dologban lenni. Igaza van, van valami a dologban és meg is mondom azt a valamit. (Halljuk!) A magyar miniszterium követve ugyanazon eljárást, melynek jelzésére idéztem azon jegyzőkönyveket, melyek közl. ministeriumban tartott tanácskozások folytán készültek, eddig a pontig az egész eljárást a dolog természete szerint a közl. miniszterium vezette, és csak itt léptem én előtérbe.

A kassa-oderbergi vasútépités vezetésére nézve, s általában a szerződés pénzügyi oldalának megtartására nézve kételyeim támadtak a társulatnak eljárását illetőleg, s érintkezésbe tévén magamat az alakult társulat elnökségével, s az elnökség figyelmeztetvén engem erre, a következő rendeletet küldöttem nem az épitési vállalkozókhoz, hanem a társulat elnökségéhez, mert a kormány érintkezésében mást, mint társulatot és az azt képviselő választmányt nem ismerhet.

„Folyó hó 10 kén érkezett előterjesztésében az igazgatótanács a f. évi oct. 16-kán 1622/P. m. sz. alatt átküldött pénzügyi szabályzat értelmében, a Société Internationale a társulati értékekből letendő 5% biztositék csekélységét indokolván, annak fölemelését hozza javaslatba, a nélkül, hogy a szükségesnek tartott fölemelés módja iránt határozati javaslatot tett volna. Maga az igazgatótanács ugyanis, mely a társulat érdekeit képviselni volt hivatva, látván az épitésből és a pénszerzési szerződésből folyó hátramaradásokat, fordult a miniszteriumhoz és azt mondá, hogy ámbár az illetőkkel kötött szerződésben kikötött 5% cautio letételt, ez a vállalat teljes biztositására elégségesnek nem mutatkozik. Ekkor szerettem volna találni módot, mely által ezen concessiót érvénytelenitsük és felhasználjuk azon különbséget, mely az 1867 ik tavasza és 70-dik tavasza közt létezett. Ezen időszak alatt ugyanis megerősödvén az alkotmányos viszonyok, az állam hitele emelkedett, s igy olcsóbban lehetett pénzt kapni. Elismerem, hogy drága volt az első szerződés, de azon viszonyokat tekintetbe véve, még sem volt drága, ha tekintetbe veszszük, hogy a Rudolf- és József-vasút iránti szerződések hasonló föltételeket foglalnak magukban. Tanácskoztunk e végből a jog embereivel és találtunk egy pontot, nem ugyan ott, hol a képv. úr kereste, t. i. a concessiókban, rosz informatiója után azt állitván, hogy a concessiónak valamely világos pontja szerint lehet eljárni, hanem létezik egy általános vasútak engedélyezésére vonatkozó törvény Ausztriában, mely törvény a közlekedési miniszterium által bemutattatván a háznak, mint általános vasúti szabályzat Magyarországra nézve is elfogadtatott. Ennek 12-dik pontja igy szól:

XII. §. Ha valamely vasúti vállalat az illetékes hatóságok rendelkezéseinek ismételt intések daczára sem engedelmeskedik, vagy ha az engedély okmány, avagy a vasuti üzletrend lényeges határozatai ellen cselekszik — a közm. és közlek. miniszterium az engedélyezett vasútaknak az üzleti vállalat veszélyére és költségén eszközlendő lezárolását elrendelheti.

Ez volt azon eszköz, nem confiscatio, de regestratio, és méltóztassanak megengedni, szivesen nyultam volna ezen eszközhöz, mert az állam érdekét ekkép czélszerüen lehetett volna előmozditani.

Ugyanis az engedély okmányban az áll, hogy 6 év alatt tartoznak bevégezni az épitést.

Két és fél év már ekkor elmult és $3\frac{1}{2}$ volt még hátra s igy azt mondottuk: Az 1869. évben összesen szükséges legalább 12 millio befektetésre azután „ennélfogva szükséges gondoskodni, hogy az 1869-dik évre igényelt felépitkezési összeg előlegesen fedeztessék. Már pedig, hogy a vállalkozó kötelességének az épitési határidő alatt eleget tehessen, a jövő 1869 dik évben legalább 12 millió forintnyi készpénz befektetése igényeltetik.“ Itt egy kis figyelmet kérek, mert az okmány ezen részével bebizonyitom, hogy képv. urnak második állitása is alaptalan. Az okmány ugyanis továbbá ezt mondja: „És ámbár az engedélyezési okmány értelme szerint az állam részéről kötelezett összeg az épitésre rendelkezésre álland“ (tehát „álland“ és nem „állott“, mint a képv. úr gondolta) „mindamellett ezen felül az 1869-dik évben még legalább 7—8 millió frtnyi összegnek beruházása fog igényeltetni. Ennélfogva a Siciété Internationale felszólitandó, hogy a fönnemlitett pénzösszeg beszerzéséről 6 hét leforgása alatt gondoskodjék és 1869-dik évi február 1 ig mutassa ki, hogy a pénzügyi szabályok értelme szerint átveendő részvények és kötvények alapján a megkivántató 7—8 millionyi összeg a társulati pénztárban vagy készpénzben, vagy hazai pénzintézetek pénztári utalványaiban befizettetett.“

Ebből kitetszik, t. ház, hogy az engedélyesek egy garast sem kaptak.

De tovább menve, miután 6 heti idő alatt 8—9 milliót előteremteni nem a legkönnyebb feladat, nehogy azzal vádoltassék a ministerium, hogy e tekintetben minden lehetőségét a biztositás adásának kizárja, azt is irtam: „Ezen kötelezettség alul csak azon esetben volnék hajlandó a Societé Internationalét felmenteni, ha a fent kitüzött 6 heti határidő alatt valamely jó hitelü magyar-osztrák birodalmi pénzintézetnek kötelező nyilatkozatát nyujtaná be a magy. kir. pénzügyministerhez, mely szerint ezen intézet a pénzügyi szabályzat által vállalt jogok és kötelezettségek tekintetében a jótállást magára vállalta.“

Az átiratnak ezen részét azért olvastam fel, mert tanusitja azt, hogy a jogi fogalmak szerint azon álláspont, melyre a képv. állt, s mely szerint a kormány a concessiot egyszerüen confiscálhatta volna, alaptalan.

A létező társulatnak van ugyanis joga az épités és a pénzbeszerzés iránt intézkedni. Átiratom végén foglaltatott azután ezen fenyegetés, és bizonyára erről hallott valamit képv. ur: „Egyszersmind figyelmeztetem, hogy azon nem várt esetben, ha minden meg nem történnék, kénytelen lennék, az általános vasut szabályzatban föntartott lezárolási joggal élni.“ Meg is hozta ezen átiratom gyümölcsét, bármily kicsinylőleg szólt képv. ur arról, hogy „1869-ben megszünt ezen szerződés, de a kormány ismét átadta az angol-osztrák banknak a nélkül, hogy valamit könnyitett volna azon nagy garantián, azon sulyos teherben, a melynek fizetését az ország viseli.

Másképp áll a dolog jogilag. Elmondtam mar most, miképp áll azon intézkedésekre nézve, melyeket a ministerium eszközölt a vasut solid kiépitésére, tehát az állam-garantia érdekében? Méltóztassanak felvenni, hogy ezen vasutnak, mely valóban hivatva van különösen azon részében, melylyel az éjszaki vaspályához fog csatlakozni, az ország legfontosabb vasutai közé tartozik, engedélyokmányában 12 fontos sinek voltak kikötve, minők a másodrendü vaspályáknál használtatnak; e részben sikerült is változtatni az engedély-okmányt olyképp, hogy $22\frac{1}{2}$ fontos sinek használtatnak. Továbbá a szerződésben az is volt, hogy az őrházak ideiglenesen fából épittessenek, és az ujabb feltételek közé beiktattatott, hogy szilárd anyagból fognak épittetni; továbbá az is benne volt a régi szerződésben, hogy a szlippereknél puha fa használtassék, és az uj szerződés szerint kemény fa használtatik. A fahidak helyett állandó kö- és vashidak fognak épittetni, és a pálya fontosabb részei két vágányra fognak elkészittetni. Ezekre nézve a viszonyokat kellőleg nem ismerve, általában azt mondom, hogy a kormány azon sulyos terhen semmit sem igyekezett könnyiteni; tehát nem lehet, ki azt merné állitani, hogy a garantiának fizetésénél alig van fontosabb körülmény, mint a pálya solid felépitése, miután a pályának minden kiigazitása és a felszerelési költségei folyvást a garantia által fedeztetnének. Tehát nem áll a t. képv. urnak ide vonatkozó állitása. Én, t. ház, ezeket szükségesnek tartottam megemliteni azért, hogy bebizonyitsam azt, hogy ámbár a t. képv. ur tegnap tartott zárbeszédében nagy önbizalommal s önmegelégedéssel azt mondja: „én bebizonyitottam,

---

tek vivódásai között tétovázva keresé a nő is az irányt, melyben haladjon, s midőn azt feltalálni nem tudta, szélsőségekbe csapongott? Ily szélsőség vala egyfelől a magasabb körökben az, hogy e korszakban a nőnevelés kizárólagos czéljául hazánkban éppen ugy, mint egész Európában, azt tekinték, hogy főként a társadalmi miveltség külső mázával a nők föl legyenek ékesitve, s igy külsőségekben tündököljenek; az alsóbb osztályokban másfelől megelégedtek azzal, ha a nő sütni, főzni s varrni tud.

E szélsőségeket nem szünteté meg, sőt sok tekintetben a fogalmak zavarát még inkább növelé a mult század végén kitört franczia forradalom, a szabadságra törő emberi szellem e világrenditő vulkánja, mely nagy eszméket dobott ki magából s hagyott örökségül ránk, de sok salakkal vegyitve, mig végre saját büneinek sulya alatt összereskadt, mondhatni önnön emésztő tüzében megégett, s hagyott maga után végtelen sok romot és pusztulást. Az eszmék e forrongása közben a tétovázó és sok tekintetben szélsőségekben csapongó nőnem érdekében nagy és nemes költői szellemek emelték fel szavukat s tártak föl egy egészen uj világot. Legyen elég e szellemek közül ezuttal csak egyet emlitenem, nemcsak korának, de minden időknek egyik legnagyobb iróját s költőjét: Goethét. Müveiben egész hosszu sorát az örök szép s eszményi női alakoknak teremté meg s ezáltal kimondhatlan nemesitő s felemelő hatást gyakorolt. Werther Lotti-ja, kiban az egyszerüség értelemmel, a jellemszilárdság jósággal párosul; Klára, az egyszerü polgárlány, ki minden számitás nélkül oly tisztán s nemesen szeret; Dorothea, ki felvilágosodott elméje daczára a nőiség határait soha tul nem lépi; Gretchen gyermeteg ártatlansága korától keresztül a kisértések viharain, egészen addig, mig megőrül; Iphigenia, kiben a női nagyság minden vonásai teljes öszhangzásban egyesülnek és a többi mind mily megható szép alakok. Goethe jótékony hatása e tekintetben nemcsak hazájában vala észlelhető, hanem kiterjedt az Franciaországra is, Angliára is, sőt némi kis mértékben még hazánkra is, a menynyiben Kölcsei, Kazinczi s mások Goethe egyes müveit a magyar olvasó közönséggel is megismertetve, az azokban kifejezett magas és nemes eszmék terjedését, főként a miveltebb olvasók lelkében közvetitették.

Befejezésül hadd álljon itt még nehány, a nőnem jelenkori helyzetére vonatkozó vázlatos adat. — Jelenleg a nőnem helyzete legelnyomottabb a szláv népeknél, a mi természetes következése annak, hogy azok a cultura alanti fokán állanak. Az oroszoknál p. o. még ma is sok helyt van szokásban, hogy az év bizonyos részében, bizonyos helyen a férjhezmenendő leányok hozományaikkal együtt szemlére állanak ki s magok közt a férfiaknak választást engednek. Férjhezmenetele után a nő a férjnek teljesen alárendeltje. Gondolkozásmódjukat jellemző példabeszéd az oroszok s szerbek között a többek közt ez: az asszonynak hosszu a haja, rövid az esze. A sokkal miveltebb franciák között a nő helyzete is sokkal kedvezőbb. A franczia nő világa főleg a társaságos élet, melyben könnyen röpkedő szellemének s nem kis mértékben könnyelmü szivének elég tápot talál. Ilyenforma az olasz nő is, csakhogy önzőbb s elméjében korlátoltab, mig a spanyol büszke, makacs, boszuálló, de a mellett hü és ragaszkodó. Társadalmi téren legnagyobb szabadságot élvez Európában az angol nő, főleg férjhez menetele előtt, de azután is állása, személye kiváló tisztelet tárgya. Amerikában a nők szabadsága még sokkal teljesebb. A foglalkozások csaknem minden nemei nyitva állanak előtte, s éppen czért sokoldalu képzettséget nyernek. Az ujabb időkben válnak is ki közülök irók, orvosok, prédikátorok, gyorsirók, csillagászok, természettudósok stb. Helyeselhető-e ez vagy nem, s általában a ma már minden ajkon hangzó s hévvel sürgetett női emancipatio kérdése minő szempontból tekintendő, e kérdés egy külön felolvasás tárgya lehetne. Ez alkalommal részemről csak annyit emlitek, hogy véleményem szerint a teremtés rendjében a nőnem fenséges elhivatása első sorban a családi élet köre, az emberi legnemesebb érzelmeknek, az élet legboldogitóbb egybeköttetéseinek e felszentelt világa, melynek központja szeretettől dobbanó szive, éltető napja: a nő, az anya. — Hogy e fenséges hivatását betölthesse, nemcsak nemes érzelmekre, hanem a mellett mivelt, fejlett értelemre van szüksége. Ez utolsóra egész Európában s nálunk is vajmi kevés figyelem vala forditva; a nőnem értelmi kiképeztetésének fontos ügye elhanyagoltatott, s véleményem szerint a jelenkor egyik főfeladata e tekintetben az elmult századok mulasztásait kipótolni. Emancipálni kell a nőket a tudatlanság alól, s hogy ez megtörténhessék, a magasabb kiképeztetés utját meg kell előttök nyitni. Fensőbb tanodákat kell számukra állitani, hogy azok által a magasabb rendü ismeretek tiszta, üde, az érzelmet és szivet öszhangzásba fejtő világába bevezettessenek, hogy felszabaduljon bennök is az eddig lenyügözött szellem. És meg kell ezt tenni nemcsak azért, hogy a teremtés rendjében számokra kimutatott magas elhivatást jobban be tudják tölteni, hanem azért is, hogy tanuljanak önállóbbak lenni, mint eddig. Társadalmi életünk nagy hiánya ma is, hogy a nő minden magasabb ismeret hiányában, s ebből származó gyámoltalansága érzetében mondhatni kényszeritve van magát, vajmi gyakran szive ellenére, egy férfihoz kötni, s szenvedni gyakorta saját hibáján kivül egy boldogtalan élet kinját. Képesiteni kell hát a nőket arra, hogy ha a végzet őket tulajdonképi elhivatásuk körétől elzárja, vagy csak szivök hajlama ellenére tölthetnék azt be, tudjanak megélni önállóan, függetlenül. Ime e nehány szóban igazolva a felsőbb nő-tanodák állításának elodázhatatlan szükségessége. A jelenkor intő szavára figyelénk, midőn városunkban ez eszmét megpenditők, s meg vagyok győződve, hogy ha a kolozsvári nők ez ügyet, mely első sorban saját ügyök, érdekök, a magyar nők hagyományos lelkesedésével felkarolják, közel lesz az idő teljessége, midőn ez ige testté lesz.“

Szász Domokos.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

hogy a kassa-oderbergi vasuti concessio, mely ismét közel 3 millióra menö évenkénti esetleges adóra kötelezi a nemzetet, és azon concessiónak legterhesebb részei a magyar kormány beleegyezésével köttettek, és hogy azután is a magyar kormány kezében volt az alkalom, ezen vasutak iránt kötött terhes szerződést két izben is megsemmisithetni, enyhitni, és azt a kormány mindkét izben elmulasztotta", ennek ellenében elöadván a körülményeket és hivatalos adatokkal igazolván, hogy a kormány a legjobb lelkiismerettel elmondhatja, hogy mindezen concessiók kiadásánál, mind a későbbi tárgyalásoknál legjobb belátása és meggyözödése szerint igyekezett elömozditani az állam érdekeit: ilyen minden alapot nélkülözö vádat visszautasitok. (Jobbfelöl helyeslés). Mi, t. ház, felelösek vagyunk minden cselekedetért.

Ily hosszu vitákat azért sem tartok helyeseknek, mert minden képviselö élhet azon lényeges alkotmányos joggal: az interpellálás jogával. Mire való tehát a pár héttel ezelött 5 napig, s most 3 napig folyt vita? (Helyeslés jobbfelöl. Nyugtalanság balfelöl.) Ha van a képv. uraknak határozott positiv adatuk: tessék interpellálni, s mi mindig fogunk válaszolni. (Helyeslés jobbfelöl.)

Azon nyilatkozatot, melyet Tisza Kálmán képviselö ur beszédében elöadott, hogy a hozandó határozat által a kormány egy vagy más cselekedetét a vizsgálat alól kivonni akarná, hasonlag jogosulatlannak nyilvánitom mind a magam, mind a közlekedési minister ur nevében. Tessék bármely, de positiv, nem mende-monda, de valóságos tény alapján interpellálni, és mi mindig fogunk válaszolni, (Jobbfelöl helyeslés) és én bátran merem nyilvánitani, hogy az interpellatio joga, mely az egész ház, az egész ország elött történik, sokkal lényegesebb, mint egy bizottságnak zárt körben teljesitendö vizsgálata. (Helyeslés jobbfelöl. Zaj. Halljuk!)

Nem komolyan mondom, bár alapjában van némi igazság, ily viták után eszünkbe juthatna a házszabályokon némi változtatást tenni, s valahogy azt mondani, hogy éppen ugy, mint a ministerek felelösek minden cselekedeteikért, viszont a képviselök vállaljanak felelösséget az általuk felhozott vádak alaposságáért, s az ekként megváltoztatott házszabályokban nem valami sulyos megrovás, ha nem csupán az állapittathatnék meg, s ebben talán a tulsó oldalon ülö képviselö urak, kik szintén minden alkalommal azt mondják, hogy az ország pénzét kimélni kell, s bele fognának egyezni, hogy azon képviselö, ki oly vádat emel, melyet nem tud bizonyitani, s ezzel foglalkoztatja, mint ez a mult hetekben 5 és most 3 napon át történt, a törvényhozás idejét, melynek minden tanácskozási napja, nem számitva az erkölcsi vesztesége, mely ezáltal a reformkérdések elhalasztása folytán támad, (Élénk és hosszas helyeslés jobbfelöl. Tartós nyugtalanság balfelöl), melynek mondom, minden tanácskozási napja körülbelöl 4000 frtba kerül, ez összeg megtérítésére köteleztessék. (Hosszas és élénk derültség jobbfelöl. Nyugtalanság balfelöl.)

A t. képv. ur tegnap mondott beszédében bizonyos önmegelégedéssel tekintvén (Halljuk!) multjára, magát kereskedönek nevezte, s azt hiszem, hogy ha ily szabály léteznék, ámbár korantsem kivánom, hogy létesittessék, jövöre ily hosszadalmas discussio nem fogna elöfordulni, de annyit mindenesetre mondhatok, hogyha ma egy ily szabály léteznék, ezen vád emelése folytán, a képviselöség jó üzletnek semmiesetre sem lett volna mondható Simonyi urra nézve. (Derültség).

Engedjen meg a t. ház, hogy még Tisza Kálmán képv. ur egy mondására tegyek némi észrevételt. (Halljuk!) Azt mondta t. i., hogy mindenkor és mindenben, hol és a miben két ellenkezö állitás áll egymással szemben, vizsgálatot kell elrendelni. Engedje meg a t. képv. ur, ez azon állitások közé tartozik, melyekre ráillik, hogy a kisokat bizonyit, semmit sem bizonyit, mert ha minden egyes tárgynál, melyre nézve két egymással ellentében álló nézet van, vizsgálatot kellene elrendelni, ugyan akkor hová jutnánk? (Helyeslés jobbfelöl). A t. képv. ur azt mondja, — és ezt neki, minthogy az ellenzékhez tartozik, nem is veszem rosz néven — hogy nincs bizalma a ministerium iránt és azért kér vizsgálatot. Én viszont azt mondom, ezen párt bizalommal viseltetik a ministerium iránt, s ennélfogva fölöslegesnek tartja a vizsgálatot. (Élénk, hosszas helyeslés és tetszés jobbfelöl.)

Elnök: A tárgyalás be van fejezve, minden szónok élt jogával, következik tehát a szavazás. Tisza Kálmán inditványa felállás által, Simonyi E. hat. javaslata 200 szóval 117 ellen elvettetik.

Ülés vége d. u. 2 órakor.

A képviselőház ülése márcz. 30-án.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzök: Fodróczy S., Jámbor P., Széll K.

A kormány részéröl jelen vannak: Lónyay Menyhért, Horvát Boldizsár, b. Bedekovich Kálmán, gr. Festetics György, gr. Andrássy Gyula, Gorove István, ministerek.

A mult ülés jegyzökönyvének hitelesitése több kérvény benyujtása után.

Waechter Friigyes: Következö interpellatiot intézi az összes ministeriumhoz:

Tudomásra jutván, hogy Zulauf cs. és kir. fökonsul állitólag a közös külügyminister Beust gr. utasitása folytán a román kormánynál a Moldvába vezetö Ojtoz szorosnak az erdélyi és román vasutak csatlakozási pontjául kijelölését támogatja, holott a hazai kereskedelem évszázadok óta Brassó és Brassóból Oláhország és nem Moldva felé halad; hogy továbbá a román kormány román lapok közleményei szerint, a kamarához törvényjavaslatot nyujtott be, melyben a román vasutnak az erdélyivel való összekapcsolása pontjául Ojtoz ajánltatik; én azon körülménynél fogva, mivel ama fövasutnak kezdeményezése jogát, — ha a vonatkozó szárnyaló hirek igazak — hazánk kereskedelmi érdekével homlokegyenest ellenkezönek jelezni vagyok kénytelen, másrészt pedig mert én, bár a szomszéd állam jogait mindenkor tisztelem, — a vonatkozó Austria Magyarország és Románia közt függöben levö egyezkedés megtörténte elött egy fait accomplinak megteremtését és a magyar törvényhozás számára ez által okozott kényszer helyzetet, a magyar-osztrák állam méltóságával és hatalmi állásával összeegyeztethetönek nem tartom, következö kérdést intézem az összes ministeriumhoz:

1-ször. Van-e tudomása a ministeriumnak a Zulauf föconsullal, a vasuti összekapcsolás kérdésébeni magatartását illetöleg, a közös külügyminister utján közlött utasitásokról? ha igen, tartalmazzák-e azok valóban, hogy az ojtozi összekapcsolási pont mellett és pedig mi oknál fogva nyilatkozzék?

2-szor. Szándékozik-e a kormány Magyarország méltóságának és tekintélyének megörzése tekintetéből lépéseket tenni, melyek alkalmasak volnának felvilágositani a román kormányt az iránt, hogy a magyar osztrák állam, daczára azon tiszteletnek, melylyel a szomszéd állam jogai iránt mindenkor viseltetik, soha sem fogja magát egy fait accompli által oly elhatározásokra biratni, melyek megeshetöleg hazánk érdekeivel homlokegyenest ellenkeznek.

Közöltetni fog a közmunka- és közlekedési minister urral.

Még három interpellatio történik.

Széll Kálmán: Olvassa a benyujtott törvényjavaslatot.

Törvényjavaslat a képviselök lakbérének meghatározásáról. I. §. Az 1847/8. V-ik törv. cz. 56-ik §-a a lakbérre nézve a szerint módosittatik, hogy az országgyülési követnek lakbér fejében évenkint 800 o. é. frt. fizettetik. II. §. Fogana'bavételével a pénzügyminister már a jelen országgyülés 2-ik évi ülésszakára nézve megbizatik.

Elnök: Ki fog nyomatni, a pénzügyi bizottsághoz utasittatni, s azután annak jelentésével együtt tárgyalásra kitüzetni.

Lónyay Menyhért pénzügyminister: T. ház! Van még szerencsém bemutatni egy törvényjavaslatot a 10 kros papir, s 6 kros ezüst váltó pénzeknek a közforgalomból kivonatása iránt.

Az 1868. VII. t. cz 10—15. 19. §§-ai és az 1868. XII. t. cz. 7. §-a azt rendelik, hogy a 10 kros, valamint a 48—49 évszámmal ellátott 6 kros, ezüst pénzek a közforgalomból kivonattassanak, azonban sem határidö, sem az eljárás iránt bövebben nem rendelkezvén, ö felsége többi országai ministeriumával, a papir váltópénznek bevonatása iránt a f. hó 31-éig megállapodás történt, azonban a körülmények czélszerübbnek mutatják, hogy ezen határidö kiterjesztessék egészen september végéig.

A törvény értelme szerint szükség lévén ez iránt intézkedni Ö Felsége többi országai ministeriumával ez iránt történt megállapodás folytán van szerencsém az ez iránti törvényjavaslatot benyujtani; kérem azt a pénzügyi bizottsághoz utasitani (Helyeslés. Fölkiáltások: Kinyomatik!)

Elnök: Kinyomatik és a pénzügyi bizottsághoz tárgyalás végett áttétetik.

A pénzügyi bizottság részéröl Kautz Gyula elöadó ur fog jelentést tenni.

Kautz Gyula, a pénzügyi bizottság elöadója olvassa a pénzügyi bizottság következö jelentését:

Az állandó pénzügyi bizottság jelentése a ministerelnök által elöterjesztett, s a Duna folyamnak a föváros mellett szabályozásáról, a forgalom és közlekedés érdekében Buda-Pesten létesitendö egyébb közmunkák költségeinek fedezéséröl és e közmunkák végrehajtási közegeiröl szóló 271. számu törvényjavaslat tárgyában.

A pénzügyi bizottság a fent érintett ministeri javaslatra nézve, mely jelentéstétel végett a t. ház által hozzá utaltatott, következökben terjeszti elö véleményét:

Tekintettel azon nagy és országos érdekekre, melyeknek kielégitése és biztositására a jelen törvényjavaslatban foglalt nagyobb mérvü tervezetek és közmunkák irányulnak; tekintettel különösen arra, hogy az itt czélba vett Duna-szabályozási munkálatok, az ország két részét összekötö lánczhid megváltása, s a Duna két partja közti közlekedés biztositása végett, egy vagy két uj, álló-hid épitése, nemkülönben az ipar és kereskedés központján a forgalom és közlekedés akadályai elháritására, s a hajózás és kereskedés általános emelésére szolgáló tágabb kikötök és uj rakpartok nyitása országos és közgazdasági szempontból ép oly nagy fontosságu productiv beruházást képeznek, mint a mily mérvben a fövárost a nemzeti ipar és forgalom valódi, eleven központjává változtatják, s azon magas foku igényeknek, melyek az összes nemzet részéröl irányában képeztetnek, kielégitésére képesitik: a bizottság az elöterjesztett törvényjavaslatot indokoltnak tartja, s azért általánosságban elfogadás végett ajánlja.

A mi pedig az elöterjesztés pénzügyi oldalát illeti, erre nézve a bizottság azon nézetben van, hogy a törvényjavaslatban jelzett sorsolási kölcsönt mint ilyent, tekintettel az e nemü hitelmüveleteknek a gyakorlatban tapasztalt visszahatásaikra, ebben s feltétlenül nem pártolhatni ugyan; azonban figyelembe véve azt, hogy a jelen kölcsön rendkivüli körülmények közt s egészen specialis czélokra való tekintetböl vétetik föl, hogy a menyiben a szomszéd országokban, mind országos, mind községi kölcsönök ugyan ily alapon eszközöltetnek, az ezekben való üzleti részesedéstöl hazánk amugy sem zárkózhatik el; figyelembe véve továbbá azt, hogy a jelen kölcsön egyenesen productiv czélokra forditatik, s általában véve, a fenforgó pénzviszonyok közt olcsónak nevezhetö, söt olcsóbb mint a minöt a monarchia ujabb időkben egyáltalában létesiteni képes volt; s ez olcsóságot épen azon módozat, a mely szerint a törvényjavaslat alapján kötendö, biztositja: a bizottság a törvényjavaslat ezen részéhez is hozzájárulhatni vél, s ugyanennek értelmében a szükséges felhatalmazást a ministeriumnak megadatni javasolja.

Ezeken kivül, t. ház, a szerkezetben némely irályi módositások hozatnak javaslatba, de talán azt nem volna szükséges felolvasni, mert egy kicsit hosszas. (Helyeslés.)

Elnök: T. ház! A jelentés ki fog nyomatni, de miután a törv. czikkelyben magában igen csekély és csak stiláris módositások vannak, szükségtelen volna azt kinyomatni, hanem egy kijavitott példány elkészittetik minden osztály számára. Ha méltóztatnak ebben megnyugodni, mihelyest ki lesz nyomtatva, az osztályok tárgyalni fogják.

Napirenden van az állam-számvevöszékre elöirányzott 80,000 frt összeg iránt a pénzügyi bizottság jelentése.

Széll Kálmán, p. bizottsági elöadó: A bizottság részéröl ezen összeget megszavaztatni kéri, mit a képviselöház teljesit.

A napirend második tárgya a Simay Gergely és társai által benyujtott törvényjavaslat, az állami ut- és hidvámok megszüntetése iránt.

Széll Kálmán elöadó jelentése után a ház a p. bizottság véleményét fogadja el, mely szerint az ut- és hidvámok eltörlendök.

A napirend harmadik tárgya Patrubány Gergely inditványa az iránt, hogy a törvényszéki czélokra felállitandó vegyészeti mütermek kellö felszerelésére 2000 frt többlet vétessék fel a költségvetésbe. Ezen inditványt a pénzügyi bizottság nem ajánlja elfogadásra.

A ház a pénzügyi bizottság véleményét elfogadja.

Következik a napirend negyedik tárgya: Pest megye központi törvényszéki biráinak fizetésök felemelése iránti kérelmök.

A napirend ötödik tárgya: Jelentése az 1867-ik évi állam bevételekröl és kiadásokról szóló kimutatás, és az 1868. évi zárszámadás tárgyalására a képviselöház által kiküldött bizottságnak.

Ordódy Pál elöadó: Rövid szavakban ajánlja a 10 ivre terjedö jelentést, fentartva a vita alkalmával netán felmerülö észrevételekre ellenészrevételeit megtehetni.

Ghyczy Kálmán: Nézete szerint a hetes bizottság feladatát nem teljesitette ugy, a mint azt teljesitenie kellett volna. Igen hosszasan fejtegeti ezután az egyes hibákat, és észrevételeket tesz a jelentés egyes tételeire. Szónok nem szavaz az absolutorium megadása mellett és ily értelmi határozati javaslatot terjeszt a ház elé:

Just József: T. ház! Midön oly szerencsés voltam, hogy mult november 25-én egy határozati javaslatot terjesztettem a ház elé, melynek czélja az volt, hogy az 1867-ik évröl szóló kimutatások és az 1868-ki zárszámadások megvizsgálására a ház egy héttagu bizottságot küldjön ki, épen nem éltem azon illusióban, hogy azon érdemes tagok, kik a lefolyt viták közt a küldöttség irányában már előzetesen bizalmatlanságukat nyilvániták s elöre kimondták, hogy nem lesz képes senki a házban megvizsgálni a számadásokat; hogy épen azon oldal, melynek érdemes vezére ma nyilatkozott, diceséretet vagy megelégedést nyilvánitson a küldöttség munkálatára nézve, mondom, ezt nem vártam, s azért nem is vagyok meglepetve az által, hogy a képv. ur, ki egy roppant szorgalommal összeállitott számcsoportot tüntetett fel itt, helyeslését nyilvánitsa. Igaz ugyan, ö maga is világosan kimondta, hogy azoknak csalhatlanságot nem akar tulajdonitani; de másfelöl nem vallotta be azt sem, hogy azok épen oly önkénynyel vannak összeállitva, mint a milyen összeállitási önkénynyel vádolta ö a hetes bizottságot. Midön valamely számadásra nézve, legyen az bármily tökéletesen, a legnagyobb szorgalommal és ernyedetlen munkassággal készülve, azt mondják, hogy az azért nem helyes, mert többet tett, mint mennyit kellett volna tennie, t. i. olyasmibe bocsátkozott, melyre határozat által nem volt megbizva, mint azt specialiter a képviselö ur is sziveskedett mondani, hogy a számadások s egyes tételek megvizsgálásába bocsátkozott: én megvallom, hogy ez elöttem nem képez olyasmit, mi miatt vádolni lehetne a bizottságot. Meglehet, hogy a bizottság talán, nézetem szerint is, tovább ment; de ha csak azt is tette volna, mi kötelessége, diceséretet érdemelne. Az természetesen nem oly különös, ha valaki meg nem elégedését nyilatkoztatja, erre el is voltunk készülve. Hanem a logica tovább vezet és erre méltóztatik legnagyobb sulyt fektetni, hogy t. i. a pénzügyminisztert nem lehet felmenteni. Természetesen, ha azt méltóztatnának vitatni, hogy a munka egészen tökéletes, milyennek én tartom, akkor ily resultatumot nem lettek volna képesek indokolni. Én meg vagyok győzödve, hogy a miniszter ur azt, mit ö kötelessége szerint teljesit, magának érdemül nem tulajdonitja. Épen Ghyczy t. képv. társam mondta azt, midön az agioból befolyt jövedelmeket elöszámlálta, hogy ez nem érdeme a pénzügyminiszternek. Megvallom, én sem tartom annak: hanem ebböl nem következik az, hogy azért nem lehet menteni, mert ezt neki érdemül tulajdonitani nem lehet. (Felkiáltások: Ez nem argumentum, sem részemröl, sem Ghyczy Kálmán t. barátom részéröl, ezt elismerem. Hogy a bizottság kötelességének teljesitését képesek legyünk megitélni, leginkább szükség constatálni azt, mi volt kötelességül téve a bizottságnak, s megfelelt-e e kötelességnek. Mert akármily rakás számot összeállitani elöttem még nem bizonyit semmit.

A hét tagból álló bizottság a végböl volt kiküldve, hogy a mult évben a ház elé terjesztett 67-iki állami bevételekröl és kiadásokról szóló kimutatást, valamint a 68-ik évi zárszámadást tárgyalás alá vegye. Nem volt utasitva arra, mi módon vegye ezt tárgyalás alá, mert e tekintetben utasitást nem is lehetett adni, lévén ez az első eset. Mi volt tehát leginkább kötelessége? az, hogy a tárgyalásnál figyelembe vegye a 67-ik évi 633. szám alatt kelt határozatot, és a 68-ik évi 28. törvényczikket.

Gondolom, nem állitja senki, söt maga a pénzügyminiszter sem állitotta, s a hetes bizottság sem mondja, hogy a 67-iki kimutatások tökéletesen constatálják az évi bevételeket és kiadásokat. Ezt állitani nem lehet, azért, mert a hol a költségvetést nem mi csináltuk, lehetetlen, hogy a számadás oly tökélyekkel birjon, minökkel birhat az, ha rendszeresen átvizsgált költségvetési törvényre támaszkodik.

Hogy a bizottság a különbségek felderitésére mindent megtett, ez kitetszik, ha jelentésének első lapját megnézzük.

A mi már a 68-iki számadásokat illeti, ezekre nézve a bizottság sokkal kellemesebb helyzetben volt, mert elötte feküdt a költségvetésröl szóló 68-iki 28-ik törvényczikk.

Itt legalább a költségvetés már szabályozva volt és a bizottság igy könnyebben járhatott el. Mikép járt el a bizottság e tekintetben, ez ki van mutatva a jelentés 15-ik lapján, a hol felsorolja mindazt, mi volt kötelessége, és mit tett és ugy hiszem, ha azt bárki figyelemmel olvassa, meg fog győződni arról, — természetesen, ha elfogultság nélkül akar itélni, hogy csakugyan egészen megfelelt kötelességének. Kétséget nem szenved tehát, hogy minden ügynek megitélésénél sok tekintetben határoz az álláspont, melyet elfoglalunk. És én épen nem csudálkozom azon, hogy Ghyczy Kálmán képv. ur nem helyeselte a hetes bizottság eljárását, mert helyeslésének következménye okvetlenül az lett volna, hogy a törvény értelmében fel kellett volna menteni a pénzügyminisztert; ugy viszont ö nem fog csudálkozni, hogy — miután én elöre kimondtam bizalmamat a hetes bizottság iránt és azt tartom, hogy nem csak lehet, de kötelességünk az 1848. t. cz. értelmében, melyet ugy szólván ma van alkalmunk legelöször gyakorlatilag életbe léptetni, a számadásokat megvizsgálni, — hogy mondom én munkájával meg vagyok elégedve, mert a bizottság ugy járt el, mint a ház töle megkivánta, vagyis: teljesitette kötelességét.

A ház a jelentésböl meggyözödhetik arról, hogy azon eltérések, melyek az elöirányzat és a számadások által kitüntetett tényleges kezelés eredménye közt fenforognak, részint az eltérés szüksége, részint későbbi törvények által igazolva vannak; ha erröl meggyözödött a ház, természetesen mindenkinek meggyözödése szabad, — jóváhagyja a miniszteriumnak két évi kezelését, megszavazza az eltérésekre nézve a felmentést, és egyidejüleg a zárszámadásokat a háznak mult évi dec. 2-ikáról kelt 86-ik számu határozata értelmében teljesitendö vizsgálat végett a felállitandó számszékhez áttétetni határozza.

Ezt tartalmazza az általam beadandó határozati javaslat, méltóztassék megengedni, hogy azt felolvassam. (Halljuk!)

(Olvassa a határozati javaslatot. Felkiáltások balfelöl: A jegyzö fogja felolvasni!) Én tökéletes nyugalommal hallgattam azt, a mi a másik oldalon mondatott, kérem tehát, hogy most engem méltóztassanak meghallgatni. (Olvassa határozati javaslatát.)

Határozati javaslat.

A bizottság beterjesztett jelentéséböl a képv. ház meggyözödvén arról, hogy a miniszterium az 1867. és 1868-ik évi pénzügyi kezelést illetöleg az 1867-ik évi március 2-án kelt határozat és az 1868-ik évi XXVIII-ik t. cz. által nyert felhatalmazásnak mégfelelöleg járt el.

Meggyözödvén továbbá arról, hogy azon eltérések, melyek az elöirányzat és a zárszámadások által kitüntetett tényleges kezelési eredmények közt fenforognak, részint az eltérés szüksége, részint az eltérés szüksége, részint későbbi törvények által igazolva vannak: — jóváhagyja a miniszteriumnak két évi kezelését, megszavazza az eltérésekre nézve a felmentést, és egyidejüleg a zárszámadásokat a háznak mult évi decz. 2-áról kelt 86-ik számu határozata értelmében teljesitendö vizsgálat végett a felállitandó számszékhez áttétetni határozza.

Elnök: A holnapi ülés napirendjére a mai vita folytatását, továbbá a számvevöszék feletti módositványokat tüzte.

Ülés vége d. u. 2 órakor.

Legközelebbi ülés holnap d. e. 10 órakor.

Kerkápolyi Károly államtitkár beszéde

(a képviselőház mart. 10-ki ülésében).

(Folytatása és vége.)

Hazai iparosainknak véghetetlen nehéz concurrálni, midön még külföldi gyárosok állnak hátuk mögött. Ezeken kivül volt még egy másik ajánlat: a fövárosi szabóké, de kiknek még drágább iparosok voltak hátuk mögött, kik annálfogva még drágább ajánlatot tettek. A zay ugróczi gyár, mely hazánkban ily katonai szükségletekre szánt kelméket gyárt, részletes ajánlatot tett s olyan megbizatást kapott, nyert. A tény igy áll, a mint elmondtam. Igaz, hogy a megkötött szerződés nem azon időtartamra köttetett, mint a melyre a hivatalos lapban közölt hirdetmény szólott volt, s ez az, a mi legtöbb joggal tünhetett fel. Az ajánlatok bekivántattak a folyó év szükségleteinek fedezése czéljából, a szerződés pedig megköttetett több évre. Miért? mert az általam épen tolmácsolt szomoru tapasztalás azt mutatta, hogy hazai iparosainknak háta mögött külföldi gyárosok állanak, és azért oly árakat voltak kénytelenek szabni, a minőket irányukban azok szabtak, mi azon meggyözödésre vezetett bennünket, hogy ilyeténképen a hazai ipar versenyképes nem lesz. Nem lévén ilyként a hazában gyáraink, melyeket gyámolitani lehetne, mindenekelött azon kelle lennünk, hogy ilyeneket teremthessünk. Erre pedig egy év nem elegendö, s tekintetbe véve a körülményeket, szükségesnek láttuk több évröl beszélni.

Erröl mindazok, kik jelentékeny ajánlatokat tettek, értesittettek, meghivattak a tárgyalásokra s kevésbe mult, hogy az egyezség nem Löw és Small-a köttetett. A legutolsó pillanatban vett más fordulatot a dolog; a legnagyobb sajnálatomra, mert egy tekintélyes pesti iparos, kinek neve kielégitö garantiát nyujtott, s a szerződésnek vele megkötése nekem nagy lelki megnyugvást szerzett volna, szintén versenyzett. Az alku minden egyes czikkekre nézve megis történt, megegyeztünk, mi legyen egy sapkának, egy köpenynek stb. ára; de az árakat detaillirozni kellett oly formán, hogy p. l. a köpeny árából ennyi a zsinorra, ennyi a szabásra és ennyi a varrásra. Azért kivántuk pedig ezt, hogy ezen czikkek készitésére nézve jövöre a

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

kormánynak szabad keze legyen, hogy ha t. i. csak nyers anyagot akar, s a zászlóaljaknál akarja azt megvarratni, azt is megtehesse; de tehesse azt is, hogy kész czikkeket kapjon épen ugy, mint most. Arra törekedtünk, hogy nagyobb latitude öt szerezzünk. Ez irányban természetesen nagy fontosságu dolog volt nem adni az anyagért oly nagy árakat, hogy az elkészités árát is absorbeálja az addig, mig az anyagot elkészitve kivánjuk; ez nem tesz különbséget, de mihelyt külön kivánjuk a nyers anyagot s külön számitjuk az elkészités diját, azonnal nagy fontosságu dolog az, hogy az elkészitésre megmaradjon azon összeg, a mi arra kell. Ebben nem tudtunk megegyezni. A posztó röfeért átlagban 10—12 krral többet követeltek s igy az utolsó pillanatban alkunk meghiusult.

Legyen meggyőződve a t. képv. ur, hogy a honi ipar érdekeit szem etött tartani, elejétől fogva kötelességemnek és hivatásomnak ismertem, és kötelességének ismerte az összes miniszterium is. Azon kimutatásokból, melyeket kész vagyok minden pillanatban elömutatni, meg fog győződni a t. képviselő ur, hogy igen jelentékeny mennyiség az, mit a dolog minden ujdonsága mellett is hazai iparosok kaptak, pedig ezek ép ugy, mint mi, készületlenek voltak e dologra, ujság volt a dolog az egész ország elött s ők sem léphettek fel ugy, mint ezt majd utóbb tehetni fogják.

A mondottak folytán föltétlen érvénynyel 5 évre kötött szerződésnek eredménye az, hogy az illetők kötelezve vannak hazánkban egy posztógyárnak felállitására, mely ötven ló erövel dolgozzék. Ugyancsak ők kapván a fehésnemü $^2/_3$ dának szállitását is, kötelességükké tétetett, hogy itt benn az országban biztositsák az ahhoz szükséges anyag elkészitését is.

Ezen kötelezettségüknek már eleget is tettek; a másiknak, t. i. a posztógyár felállitásának, még nem, de ez 160,000 frttal van biztositva, mely összeg pénztárunkban fekszik és igy egy a kettő közül: gyárunk vagy 160,000 forintunk mindenesetre lesz.

A fegyvergyárra vonatkozólag sem feleltem tegnap azokra, miket Ivánka képv. ur mondott: ismétlem, nem szivesen, csak kényszeritve teszem, hogy arra most felelek.

A t. képviselő ur elmondotta tegnap, hogy mit mondott ő annak idejében, midőn t. i. a felszerelési osztályban a honvédelmi miniszteriumhoz hivatott meg, nem tudom, melyik ezredesnek. Elmondá akkor kifejezett azon véleményét, hogy a fegyverek itthon előállitása czéljából tett intézkedései, mind nem érnek semmit, miután előbb, semmint azon fegyverek elkészülhetnének, már le lesz a forradalom verve. Ezt elmondá; hanem azt, hogy hát mi ért volna szerinte valamit, tegnap nem mondta el. Arra mit elmondott, mellesleg megjegyzem, hogy az ezredesnek adott válasz szerint nem nagy hite lehetett az ügy sikerében; (Igaz! jobbról), de az most mellékes; födolog most az, hogy ha nem akar még előbb gyárt állitani, azért hogy onnan kaphasson fegyvert, ugy alkalmasint azon nézetben van, hogy venni kell azt onnan, honnan hamarább lehetséges kapni. (Ivánka Imre közbeszól: Bizonyosan!)

Én mindkét nézetben vagyok, és mert mindkét nézetben vagyok, épen azért megnyugvással mondhatom, hogy nekünk 60 ezer szuronyos fegyverünk már van (Tetszés) pedig azon fajtából, melyet gondos tanulmányozás és tanulmányoztatás után legjobbnak találunk abból, mely a közös hadseregnél csak vadász-csapatoknak, mint speciális fegyvernem használatára áll: a Werndl féléből, mig a közös hadseregben a gyalogság a Wänzl félével van ellátva (Éljenzés). És miként jutottunk a fegyvermennyiséghez? Ugy, hogy a közös hadsereg a gyalogságot a régibb fajú Wänzl-féle fegyverekkel látván el, a közös hadügyminiszter ur 250,000 drb. Werndl puskát, melyeknek költségét a delegatiók megszavazták, és a melyek annak alapján meg lettek rendelve, és a melyek szállitása f. é. májusra be is lesz végezve, a vadászok számára szükségelt 30—40 ezer drbon tul, elrakva lettek volna az arsenalban. Ezt tudva azt mondták a hadügyminiszternek: uram, a helyett, hogy a fegyverek az arsenalban legyenek, jobb lesz ha azokat honvédek kezeibe adjuk. És ez azt felelte: bizony van valami benne és az utánszerzési árakon felajánlá készletéből a kivánt mennyiséget. Nekünk kellett 72.000 drb. és a hadügyminiszter ezt át is engedte, azt mondván: kivánok érte anynyi pénzt, a mennyin meg lehet szerezni hasonmennyiségü fegyvert.

Mi természetesen azt kérdeztük: De hát mennyi lesz az a somma? ezt a kérdést kénytelenek voltunk tenni, miután a hadügyminiszter által először megrendelt 100 vagy 110 ezer drb. 3 frttal olcsóbb volt, mint a másodszor megrendelt mennyiség. Melyik volt a nagyobb mennyiség? Az első megrendelés e vagy a második, azért nem állok jót; elég, hogy a második megrendelés volt a drágább, hogy tehát az árak fokozódtak, nem pedig alább szálltak.

Kérdésünkre azon feleletet vevén, hogy az árakat majd megtudja a gyárostól, én az én nem szakértő eszemmel azt gondoltam, hogy attól én is megtudhatom. Tehát, hogy mennyi lesz ezen összeg, megkérdeztük, és ő azt felelte, majd megfogják mondani a gyárak; megkérdeztük tőlük, — az én járatlan, tapasztalatlan, szakértelem hiányában sinlődő eszem nekem azt mondta, hogy hisz magam is megkérdem, kocsira ültünk hát és elmentünk Stajerba és kialkudtuk a fegyvereket, darabját 3 fttal olcsóbban, a hadügyér által második megrendelésénél megajánlott árnál. Ez tesz 216,000 frtot. Ezen árakon megkötöttük a szerződést; a hadügyminiszter pedig azt mondta, az nekem tökéletesen mindegy, ha 2 kron kapták is az urak, csak adják ide a szerződést, én átadom a fegyvert. S e fegyverekből 60,000 darab eddig át van véve; a legnagyobb része szét van már osztva szerte az országban a zászlóaljaknál. — Nota bene ezek azon fegyverek, a melyekről annak idejében azt mondták, hogy a közös hadügyminiszter visszatartja Bécsben. (Élénk derültség. Tetszés.) Én tökéletesen egy véleményben voltam a t. képviselő urral abban, hogy a födolog nem a fabrica, hanem a fegyver, pedig minélelőbb. — Ez, hála Isten, megvan és t. képv. engedelmével azon véleményen is vagyok, hogy azután jó lenne a fabrica is. Azt gondoltam, hogy miután azon gyárnak, mely a fegyvereket szolgáltatja, nagy érdeke van abban, hogy akkor, midőn beszolgáltatta a közös hadügyminiszter által megrendelt 250,000 darabot, ne kelljen azt mondania az ott dolgozott 4—5000 munkásnak: Adieu! Nincs dolgotok, menjetek a szélrózsa 4 irányában szerte: és hogy a gépeknek, melyek mint a tapasztalás mutatta, több milliót érnek, ne kelljen azt mondania, most hát tessék 4—5 évig nyugodni, és rozsdásodni, mondom ugy véltem, hogy azon gyárnak nagy érdekében van, hogy tovább is dolgozhassék, s azért azt gondoltam, hátha a 3 frt leengedésnél még több előnyt is lehetne elérni s a gyárosnak azt mondtam: az urnak sem lehet érdeke abban, ha egy szerencsétlen véletlen eltalálja vágni a birodalomnak nem épen központján fekvő Steyert, hogy akkor azután még ha akarunk sem vehessünk öntől fegyvert, se mi, se pedig a közös hadügyminiszter; hanem érdekében volna, egy másik telepitményről gondoskodni, hogy mikor nem tud dolgozni ott, dolgozhasson itt, s mikor nem tud dolgozni itt, dolgozhasson ott. Ebben — ugymond — van valami, s miután én különben sem rendeltem volna meg nála a fegyvereket, azt kötvén a megrendeléshez hogy a gyárt is biztositsa, reáállt erre is.

Megkötöttük a szerződést s e fegyvergyár, társulat, mely Werndltől a gyárt később megvásárlá, hozzá a telket már is megszerezte, az anyagot összehordatta és a munkát tettleg megkezdette, azontul, hogy anyagilag is biztositva van azon kötelezettségnek betartása, mely szerint hetenkint 1000 db. kiállitására képes gyárt tartozik itt felállitani, naponkint 16 órát dolgozván (Ivánka közbeszól: Az kevés!) ha éjjel nappal és igy ha 24 órát dolgozik, hetenkint $1^1/_4$ ezeret. És ez az országnak egyetlen egy krajczárjába, egy órai idejébe sem kerül. (Zajos éljenzés. Nagy tetszés). A fegyvergyár társulatról szólt, miután időközben a gyár eladatott minden azzal egybekötve volt terhekkel és előnyökkel s igy természetesen szerződésünkkel együtt is. Ebben előny volt a megrendelés, hátrány volt a gyár állitásnak kötelezettsége. Felhivhatnám a pénzügyi minisztert, mondja meg, mi kéréssel járult hozzá a társulat, miután nálunk nem véltek sikerrel zörgethetni? A pénzügyminiszternek azt hitték, az ország financziai állanak mindenek fölött szeme előtt, azt hitték, hogy első és legfőbb tekintet előtte az, hogy minél kevesebbet kelljen kiadnia. Azért fordultak bizonynyal ő hozzá; azonban csalódtak, mert a magyar pénzügyminiszter urnál van a mondottaknál is fontosabb tekintet. Azzal a kéréssel járultak hozzá, hogy ne köteleztessenek a gyár felállitására, inkább még leengednek az árából, hogy ne csak 3 frttal legyen az darabonkint olcsóbb, hanem még többel. A kérést mi sem hallottuk meg, ő sem hallotta meg, és a gyár épül. (Élénk tetszés jobb felől).

Ismétlem, a nevetségesnek azon vádja után nem akartam ezeket elmondani; hanem arról lévén szó, miként jártunk el a felszerelés közben, most már kötelezve éreztem magam, hogy elmondjam az elmondottakat.

A végeredmény tehát az, hogy biztositva van egy katonai szükségletekre 50 lóerejü gőzgéppel dolgozó posztó-gyár, 160,000 frt le van ennek biztositására téve; van biztositva egy vászon-gyár és ez már positiv, és már megvan a kézsmárki sinylődő fonóda, 800 részvényének 200 frtnyi kibocsátási árral elhelyezése által uj életre kelvén s kiegészittetvén. E gyár részére lett kikötve a vászonemüek biztositása czéljából szerződött consortiumok által, hogy Harapat és Mandel kötelezve volt vagy velük szerződni, vagy önállóan megfelelő mérvü gyárt alapitani. Ez a második gyár; harmadik a talán nem épen drága fegyvergyár és ha Isten segit, meglesz a 4-ik is, a töltőnygyár. (Élénk hosszas éljenzés és zajos tetszés-nyilatkozatok jobbfelől.)

Vidéki levelezés.

Beszterczе, márcz. 22-én, 1870. — Kedves kötelességet vélek teljesiteni, midőn a t. cz. olvasó közönséggel tudatom, hogy városunkban a tervbe vett földmüvelési iskola jövő április hó 11-kén meg fog nyilni. A tanitást külföldről nyert 2 kellőleg képzett tanár fogja vezetni, elméleti és gyakorlati téren. Az ezen iskolábani felvételre a következő feltételek kivántatnak:

1. Keresztlevél, melyből kitünjék, hogy a tanuló legalább 15 éves.

2. Bizonyitványnyal igazolja magát, hogy legalább egy rendezett népiskolát végzett és jó magaviseletü.

3. Az évenkénti tandij 12 frt.

4. A tanfolyam 2 évi tartam és németül fog folyni az oktatás.

Jelenkezők kötelesek magukat április 1-ig az igazgatóságnál magyar-utcza 410. szám alatt jelenteni. *)

*) E közleményt épen április 1-én kaptuk.
Szerk.

És itt t. olvasóim, ha nem mondom is el, kell ismernünk szász testvéreink életrevalóságát. A Beszterczevidéke törvényhatóságához tartozó 23 község alapitotta ezen iskola minden ékesenszólásnál fényesebb tanubizonysága annak. De tanubizonysága nem csak a jelenben, hanem a multból is, midőn a községek a közjavak gondos kezelése által oly állapotba tudták magukat helyezni, hogy képesek a közérdeknek a müveltség fokozása által érvényt szerezni. Hány megyei helyiség tudná az ily eszmét megérteni, s ha igen is, hány lenne képes egy földmüvelési iskolát létrehozni? Valóban, midőn megyéről a Beszterczevidék határára érünk, keserü sohaj emelkedik fel keblünkből. Itt erdőn, mezőn folyvást éjjel nappali rombolás nyomai észlelhetők; a falvakban rondaság, tunyaság, henyélés, szegénység tenyésznek: mig a szász községek fegyelmezett népénél kitartó szorgalom, munkásság, takarékosság által a jómódság minden jelei mutatkoznak; erdői kellőleg kezelve diszlenek s határain a Winkel Hutereinak még hire sem ismeretes. Ha nem fektünnének e kétféle helységek vegyesen, az utazó kénytelen lenne elhinni, hogy két különböző állam községeiben jár, kel.

Cserhalomtáji.

UJDONSÁGOK.

(—) **A vasárnap** megtartott negyedik jótékony czélu felolvasás eléggé látogatott volt. Finály Henrich „Gazdag római vendégségé“-vel általános megelégedésre vendégelte meg hallgatóit. A sok gonddal és elmésen összeállitott dolgozata, melynek hatását a jó előadás is emelte, az eddig felolvasottak között a legsikerültebbek közé tartozik. Szász Gerő „Hameloi csoda“ czimü humoros költői elbeszélését mutatta be. Mint költői mü sokkal nagyobb becsü, mintsem pár rövid sorral átfuthatnánk rajta, azért később tüzetesebben szólandunk róla. A szerzőt, ki egyszersmint kiváló szavaló is, zajosan megtapsolták. Szabó Sámuel értekezése a „gázvilágitásról,“ mennyiben a tárgy természete engedte, népszerü alakba volt öntve, és azt sikerült vegytani kisérletekkel illustrálta.

(—) **A kolozsvári gázvilágitás** érdekében kiküldött bizottság a Szarvadi-féle telket megtekintvén, alkalmasnak találta arra, hogy a gázkészitőgyárt oda helyezzék. Vajjon a „bölcsek“ nem gördituek-e ujabb akadályt a terv valósulása elé? Reméljük, „a Szamos eltisztátalanitása“, valamely épület „megkormosodás“ s még más efféle argumentumok képviselő testületünk előtt nem fognak győzedelmeskedni!

(—) **A mult szombaton** került először szinre a „Kék szakál“ Offenbach három felvonásos operettéje, mely kétszer egymásután megtölté a házat. Mielőtt a rendes rovatunkban tüzetesebben szólnánk e darabról, olvasóink tájékozása végett annyit előre is mondhatunk, hogy élénk, vonzó zenéje van, szövege szintén mulattató. Mindkét előadás sikerült.

(—) **Kapcsolatosan e hirrel** megemlitjük, hogy Szilágyiné V. Róza közkedvességü operette énekesnőnk jutalomjátékára holnap harmadszor kerülend szinre a „Kék szakál“, ajánljuk olvasóink figyelmébe.

(—) **M. kir. kolozsvári** honvédkerületi parancsnok libloi Graef Ede honvéd-tábornok úr már nehány hóval ezelőtt Alsó Fehérmegye állandó bizottságának tiszteletbeli tagjául megválasztatván, ujabb időben ismét egy ily hazafias kitüntetésben részesült, midőn t. i. Belső-Szolnokmegye állandó bizottmányának a f. é. január 15-kén tartott gyülésében 27 ik j. k. sz. a. egyhangulag hozott határozattal a megyei állandó bizottmány tagjai közé választatott. Ezen nem kisszerü kitüntetés, melyben erdélyi honvédségünk parancsnoka részesül, általánosan csak legőszintébb örömünkre szolgálhat.

(—) **Hir szerint** az idén Pest mellett nagyobb mérvü hadi gyakorlatok fognak tartatni, melyekben egy a közös hadseregből összeállitandó hadosztályon kivül a honvédség is 10—12 zászlóaljból álló két dandárba beosztandó hadosztálylyal fog részt venni. A honvéd hadosztály parancsnoka Graef honvéd tábornok leend. Ezenkivül a brucki táborban is egy honvéd dandár fog az idei gyakorlatokban részt venni.

(—) **Bartakovics Violante** urhölgy „Causeries vers de ure jeure personne du monde“ czimü franczia költeményeit ő Felségének ajánlá. A belügyminiszterium a főudvarmesteri hivatal fölhivása folytán értesiti Pest városát, hogy a királyasszony „egy magyar hölgynek franczia költeményeit“ el nem fogadhatja,

(—) **Deák Ferencz** közelebbről egy láda kitünő almát kapott ajándékba. Kovács László Kecskeméti polgár küldte azt s mellékelt levelében kéri kedves öcscse urát, hogy fogadja el töle. Deák Ferencz elfogadván, rövid levélben köszönte meg tisztelt urabátyja szivességét, meg küldé neki arczképét is, rámába foglalva, melyet az egész család nagy tiszteletben tart.

(—) **Nagy Jakab tilinkó müvészünk** körutjából ismét visszatérend városunkba, s f. hó hó 7-kén, az az csütörtökön Salamon János jeles zenekarának kiséretében fogja a redoute teremben páratlan müvészetét a t. cz. közönségnek bemutatni. Annak idejében falragaszo is hirdetni fogják az előadás müsorozatát.

(—) **B. Kemény Domokos**, volt erdélyi kormányszéki tanácsos osztálytanácsossá; csik-szentdomokosi Kedves Alajos erdélyi kormányszéki titoknok miniszteri titkárrá neveztetett ki a közlekedésügyérséghez.

(—) **Előkészületeket** tesznek, hogy a nyár folytán az aratás idejére minéltöbb munkás kezet vehessenek a gazdák igénybe, ugy a honvédség, mint a rendes katonaságtól.

(—) **Stern Ármin** debreczeni lakos, új módot talált fel a vasúti sinek alá helyezett aljgerendák (slepper) tartóssá tételére.

(—) **A váczi, tatai és bonyhádi** zsinagogák megraboltattak. A tettes Grünbaum Samu, mészáros, kézrekerült.

(—) **Táplányon** egy béresné kenyeret sütött, midőn a kenyeret kiszedte, bőrkitütésben szenvedő 11 éves leányát bebujtatta a forró kemenczébe. A lány sirt, de azért mégis csak benn kellett ülnie egy negyed óráig, mely barbár orvosságnak a lőn következménye, hogy 3 nap mulva meghalt. Vizsgálat foly az asszony ellen.

(—) **A régi játékpénzek**, melyek a forgalmi aranyokhoz hasonlatosságuk miatt számos csalásra adtak okot s e miatt el is tiltattak, lelkiösmeretlen egyének által még mindig felhasználtatnak, hogy a könnyenhivőket törbe ejtsék. Az illető csalók már oly jártasságot tanusitanak, hogy embertüket soha sem hibázzák el, s különösön a vidékieket szokták „felültetni.“ Közelebbről is bizonyos Pestre érkezett vándorló szabólegényt kért fel egy ösmeretlen egyén, hogy 3 ily játékpénzt egy közeli boltban, mint aranyokat beváltson. A szabólegény teljes készséggel vállalta el a megbizást s batyuját ösmeretlen megbizójára bizta, mig visszatér. A boltos e játékjegy értéktelenségéről felvilágositá a könnyenhivőt, ki midőn visszatért, az ismeretlennek hült helyét találta. Batyujával együtt eltünt.

— **A mocsvidéki** olvasó egylet folyó évi ápril 10 kén reggeli 10 órakor Mocson rendkivüli közgyülést fog tartani, belügyeinek rendezésére. Az egylet tagjai felkéretnek minél számosabban jelenni meg ezen közgyülésre. Aranykút, márcz. 29. 1870. Mósa Samu, egyleti jegyző.

(—) **Öngyilkosság** tévedésből. P..s..i gyógyszerész már több idő óta nagyobb mértékben élvezé a szeszes italokat, mint kellett volna. Neje nem egy izben tett neki azért szemrehányásokat, s légközelebb, midőn ujolag ilyen állapotban ment haza bezárta ajtaját s erős szavakkal utasitá ki. „Csak azért is inni fogok“ — szólt a mámoros férj — és szobájából távozott. Reggel keresik a gyógyszerészt s meg is találták a gyógyszertárban az állvány mellett, valami „keserüt“ akart inni, de a legkeserübbet itta meg: a mérget, melytől nehány óra alatt meghalt.

(—) **Sugár Ferencz** elhirhedt fosztogató kézrekeritésére indult közelebbről három pandur. Fel is találták öt Mátrában, hanem egyhamar meg nem adá magát, egyik pandurt mellbe lőtte a kamara ajtó nyilásán át, hova rejtőzött. Erre a másik két pandur oda sietett s az ajtón át két lövést tettek az azt támasztó Sugárra, kinek egyik golyó karcsontját törte el, másik medencz csontjába furrodott. A betyár erre elöjött, kérte üldözöit, hogy ne öljék meg, hanem a mellbe lött pandur, ki ájulásából felocsudot, fegyverét vette s a rablót agyonlövé: „Ha te engem nem sajnáltál kutya, ugy is csak 2 évre itélne a vármegye, dögölj meg“ — szólt ő, hanem nem itélhette el a vármegye, mert 5 nap mulva meghalt.

(—) **Győrött** nem rég elhalt Győri Ignácz végrendeletében összes vagyonát, mintegy 160—170 ezer forintot, a győri szegényeknek hagyományozta.

KÜLFÖLD.

London, márcz. 29. A felsőház az irlandi békefentartási billt második olvasásban elfogadta. Az alsóházban a külügyminister, Otway — Birley interpellatiójára — kinyilatkoztatá, hogy Angolország nem remonstrált Párisban a kereskedelmi szerződés revisiója végett.

Madrid, márcz. 29. A cortes mai ülésében a ministerelnök megczáfolja a Cubában állitólag történt csata iránti távirati hirt. Szerinte ott már nem fordulhat elő csata, minthogy egy ezredes, csupán 50 katonával, az egész sziget felett minden irányban teljesiti a felügyeletet.

Egy bayonnei levél szerint, néhány nap óta a spanyol határok fölött kétszeres éberséggel őrködtek. Ama városban bizonyos számu emigránsok, — kik az izabellista, s carlista pártokhoz tartoznak, — arra lőnek figyelmeztetve, hogy ha ott maradnának, — Francziaország központi megyéibe fognának küldetni, hogy ott lakjanak. Több, az első spanyol családokhoz tartozó ifjak külországokba utaztak.

Flórencz, márcz. 20. A fölkelésre vonatkozó összes perek a milanói felebbezési törvényszék előtt fognak tárgyaltatni. — Közép Olaszországban az összes helyőrségek fel fognak cseréltetni.

Mindinkább szaporodnak a bizonyitékok az iránt, hogy a legközelebb több olasz városban kitört összeesküvés szélesen el volt ágazva. Igy az „Opinione“ szerint Romagnában mintegy 2000 fölfegyverzett egyén csoportosult össze, — kik közül sokan Bolognába jutottak el. Azonban szétoszlottak, mihelyt észrevették, hogy a kormány megtevé a szükséges intézkedéseket a rend fönntartására. Magában Bolognában több elfogatás eszközöltetett, — s más városokban számos iratok foglaltattak le, — Modenában, 25-én oly nyomatott falragaszok voltak elterjesztve, melyekben, ezen fölirattal: — „Az olasz forradalom első bulletin-je“ — Modena is fölszólittatott, hogy e kiáltásra: — „Éljen a köztársasági Olaszország!“ — föllázadjon. A lakosság nem ügyelt e falragaszokra.

A „Provinzial Correspondenz“ szerint a porosz kormány előreláthatólag a követek házát a jelen törvényhozási időszak letelte előtt (nov. 10.) feloszlatandja, mivel a legközelebbi ülésszak fontos feladatai jókori összehivatást kivánnak meg.

Mint Konstantinápoly-ból marc. 29-ről jelentik, az örmény lakosság s a török kormány nagyon föl vannak ingerülve azon Rómából érkezett távirat miatt, mely szerint vallásuk főnöke elfogatott. A nagyvezér által a dissidenseknek adott engedmények igen jelentékenyek. Azoknak kanczelláriát s külön pecsétet enged, — s hét templomot jelöl ki isteni tisztelet számára. — 28-án ezen hitfelekezet értekezletet tartott Chrysostomus szt. János templomában — 12 küldött neveztetett ki.

Tulajd. és felelős szerkesztő: **Sándor József.**

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

HIVATALOS.

2312. 1870. (159) (1—3)
233.

Pályázat.

A kolozsvári m. kir. bányaigazgatóság kerületében a **kudsiri** m. kir. vasmühivatalnál betöltendő **ácspalleri állomásra**, melylyel 34 forint havibér, és a társpénztárba ezen fizetés 5% nyi részletének rendes befizetése mellett, kilátás nyugbér élvezetre, van összekötve f. évi **Május 15-ig** pályázat nyittatik.

Pályázni kivánók, annak kimutatása mellett, hogy irni, olvasni és rajzolni tudnak, a hazainyelveket értik, az ácsmesterségben gyakorlati képességgel birnak, józan életüek, s a 40 évet át nem haladták, sajátkezüleg irt és kellőleg bizonyitványozott kérvényeiket, az alábbirt hivatalnál a fönnirt határidő alatt nyujtsák be.

A m. kir. vasmühivatal.

Kudsir, 1870 márczius hó 11 én.

(161) (1—3)

Haszonbéri hirdetmény.

Az Oláh-topliczai és mesterházi nemes birtokosság határozata folytán, közzétetik, miszerént az O.-topliczai határon, a ns. birtokosság tulajdonába lévő gyógytartamu melegfürdője, a birtokossági külön havasi legelőjével, e folyó év **április 25-kén;** a mesterházi birtokossági külön havasi legelő pedig **április 26-kán** közárverezés útján 3 egymásután következő évekre, haszonbérbe adatik. A feltételek az alólirt albiztosnál bár mikor bétekinthetők.

Magyaró, 1870, márczius 27-kén.

WÁGNER GYÖRGY, aligazgató.

NEM HIVATALOS.

(162) (1—3)

Eladóház

Kolozsvártt, a külső-monostorutczában **180** szám alatt lévő **Ujfalvi Sándor-féle** telek, — melyen van: **monostorutcza felé két ház;** minden szükséges melléképület, — belyebb: nagy kiterjedésü **veteményes és gyümölcsös kert**, a legnemesebb gyümölcsfákkal; a kert végében a Muzeum-utczára nyiló **külön ház: örök áron eladó.** A venni szándékozók értekezhetnek akár t. Tamásy János urral (bel-magyarutczában,) akár alólirttal (bel-királyutczában 19 szám alatti házban

Bányai Vitális,
végrendeleti végrehajtó

(163) 5/4 (1—3)

Egy jó ügy igazhű elismerése.

Egy jó ügy t. i. az *ismert és hires ANATHERIN-FOGPÉPET* illeti, a melyet *Bécsben, Bognergasse 2. sz. a. fogorvos dr. POPP J. G. úr* készít, a kinek többi fogszerei: Anatherin Száj viz, fogpor általában rendkivüli előnyökkal tünnek ki. *Ezt az Anatherin-fogpépet* én magam gyakran megvizsgáltam, és sok fogbetegnél, a kik e pépet használták szemléltem, *hogy annak hatása igen kitünök, s hogy lehet az gondos szemlélődéseim és tapasztalataim szerint, minden más fogpép felett, minden tekintetben előnynyel bir. Ez a fogpép különösen pedig a legjelesebb fogtisztitó szer s ez által ügyszólva a legelkerülhetlenebb gyógyszerekkel egy fokon áll;* mert a fogak alapos tisztitása a legjobb szer azoknak odvasság elleni megvédésére és szuvas fogák rosz emésztést *és táplálást okoznak*, nem is tekintve a rettenetes és kínos fogfájást, melyet rosz fogak szülnek. Az igazság szeriint kell tehát elismerni, hogy az Anatherin fogpép dr. POPP urtól Bécsben, minden más hasonló szer fölött igen nevezetesen kitünik, s tehát jogosan a legaltalánosabb és legterjedelmesebb használatra ajánlható, a mit ezennel nevem aláirásával és szokott pecsétemmel bizonyitok és elismerek, dr. Popp urnak szabadságot engedvén, hogy ezen ép oly igazhü mint részrehajlatlan elismervényt tetszés szerint használjon fel.

Berlin. (P. H.) dr. MÜLLER JÁNOS, s. k., gyógyászati tanácsos.

Kapható: **Kolozsvártt: WOLFF J., Dr. HINCZ Gy. ENGEL J.** és **BINDER** gyógyszerészek és **KÁRVÁZY J.** *Tordán:* Wolff gyógyszerész. *Déézsen:* Krémer Sámuel. *Déván:* Bosniaki és Gergely. *Szebenben:* Sill Mih., Müller gyógysz. Zöhrer, Steiner. *Brassóban:* Fabik gyógysz. Jekelius gyógysz. *Medgyesen:* Folbert gyógysz. *Nagy-Enyeden:* Oberth J. gyógysz. *M.-Vásárhelytt:* Fogarasi D. és Anken C. és társa. *Károly-Fehérvártt:* Wagner könyvárus. *Segesvártt:* Markus Fr. Teutsch J. Bucher. *Szászváros*on: Leonhardt. *Szász-Régenben:* Traugott és Wachner. *Zilahan:* Weiss gyógysz. B. Misselbacher. *Beszterczén:* Dietrich és Fleischer. Tergovits Ed. Nussbeck, Textoris G. M. *Nyir-Sz.-Somlyón:* R. Tarsa Ign. *Kézdi-Vásárhelytt:* Nagy Jakab. *Bszörményben:* Lányi J. gyógysz. *egyházán:* Bacsai B. gyógysz. Reich, Pavlovich. *Balázsfalván:* Fülep és társa. *N.-Almáson:* Beck. *Nagy-Bányán:* Papp gyógysz. *N.-Károlyban:* Jellinek gyógysz. *Szinyér-Várallyán:* Gerber gyógysz. M. *Gy.-Szt.-Miklóson:* Mikó M. *Sz.-Udvarhelytt:* Beczási Em. *Földvártt:* Temmer E. *Bassóban* J. v. Müller, gyógyszerész.

(153) (2—6)

Czetz János és Társa

női- és férfi divat Bazárja
(Kolozsvártt, középutcza Folly-ház.)

Tisztelettel van szerencsénk tudatni a nagyérdemü helybeli, ugy vidéki t. cz. közönséggel, hogy **a jelen tavaszi-idényre is** megérkeztek a legujabb divatu **női- és férfi ruhakelmék, kész-női-selyem, bársony** és **posztó-felöltők, berlini Sottis-kendők, tavaszi- és nyári-napernyők,** szines és fekete **selyem,- Sottis-szőr ruhakelmék.**

Dúsan ellátott divatbazárunkban kaphatók továbbá: finum **női- és férfi kesztyük, Stafirunghoz szükséges Rumburgi-vásznak, és asztalnemücek. Selyem, és Casmér-paplanok, lószőr- és ruganyos mátráczok. Butor-szövetek és szőnyegek.**

Bécsi butor-raktárunkban

folytonosan kaphatók **finum-diófa sifonok, ágyak, iró,- varró,- Szalon,- toilette-** és **ebédlő-asztalok, kész gárniturák, 120 frttól feljebb. Arany és diófa keretü tükrök gyári áron.**

Th. Singer-családi varrógép gyári raktára.

Vidéki megrendelések pontosan igazittatnak.

(425) **Kolozsvártt a** (8—*)

nagy Bazárban

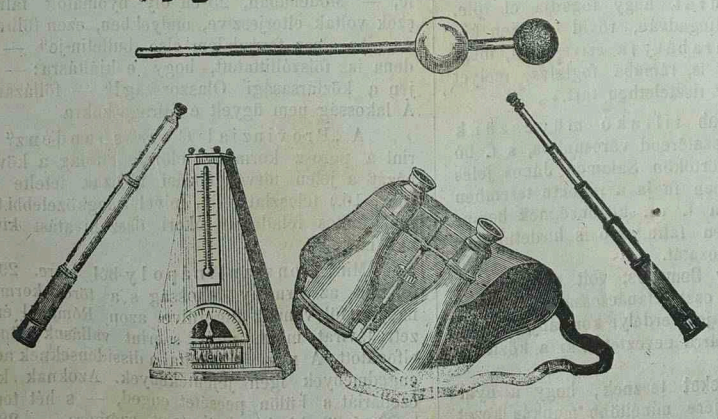

nagy választéku **lát- és tavcsők, a legdiszesebb szinházi-látcsők és minden optikai szerek**, első gyárakból és jutányosan kaphatók.

Árjegyzék kivánatra ingyen és bérmentesen.

CSAPÓ SÁNDOR.

(37) 5/4 (7—12)

Polczer Károly

cs. kir. kivál. szab. pénztárgyára és műlakatossága

ajánlja a cs. kir. politechnikai intézettől Bécsben, 1869 november 8-kán, 1615 sz. a. szakértőleg megvizsgált és jelesnek talált, a jelenkor igényeinek tökéletesen megfelelő, elegáns kiállitásu

vas-, tűzellenes és betörés ellen biztos

pénz-, könyv- és okmány-szekrényeit,

szekrényékket, irósztalokat, állványokat sat. valamint mindenféle műzárakat bámulatos olcsó árban.

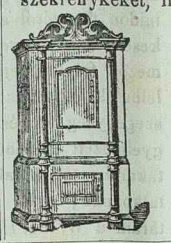

Gyár:
Bécs, V. ker. Wienstrasse 65.
Főraktár:
Bécs, Stadt, Kärntnerring 3.
Fiók-raktárak:
Bel- és külföldön.
Árjegyzékek ingyen.

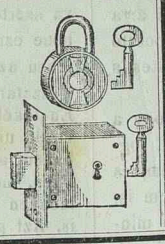

Nyavalyatörésben (Fallsucht) szenvedőket levél általi uton gyógyit a nehézkór valódi orvosa Dr. **Killisch O. Berlinben,** jelenleg Louisenstrasse № 45. Eddigelé 100 nál több nyavalyatörést gyógyitott meg. (97) 5/4 (12—156)

(19) **Alólirt gyári áron árul valódi** (3—*)

rumburgi szöveteket

(TISZTA LENVÁSZON)
jótállás mellett

9/8 széles, 53 bécsi röfös vég, 21 frtól 52 ftig. 5/4
5/4 „ 53 „ „ 49 „ 65 „
9/4 „ 38 „ „ lepedőknek 54 „ röfe 1 frt 50 kr.

ezen feljül figyelmeztet

12/4, 10/4, 9/4, 8/4, 7/4, 6/4, 5/4, 4/4 széles szoknyának és lepedőnek való **Callicot**-, továbbá, egy bécsi röfnél szélesebb, finom szoknyáknak pérkail helyett különösen ajánlható **Chiffon**-raktárára, röf számra 30 krtól 45 krig.

Teutsch J. B. Segesvárott.

Vidéki megrendelések postai utánvét mellett szokott pontossággal teljesittetnek

Megjelent és már kapható:

Kolozsvártt **Stein J.** Pesten **Mach** és **Stein** könyvkereskedésében:

Gr. Széchenyi István
világhirü

„BLICK"jének magyar forditása.

Közli **K. PAPP MIKLOS.**
I-ső és 2-dik füzet **1** frt.

Br. PONGRÁTZ EMIL.

Suezig és vissza.

Úti-rajzok, 2 kötet. 2 frt. 20 kr.

Az igaz vallás,

megfejtve az emberiség vallásos fogalmának keletkezése és ezek leszármazásából és a természet törvényei. Volney a **„ROMOK"** czimü világhirü müvéből. Magyarositá SZALKAY. Ára 1 frt. 20 kr.

A váltóeljárás

a marosvásárhelyi királyi tábla területén jelenleg érvényes alakjában.

Irta **dr. Haller Károly**, a kolozsvári kir. jogakadémián ny. r. tanár, a jogtörténelmi és birói államvizsgálati bizottmányok tagja stb.

Ára 40 kr.

A szolgabirák és esküdtek kézi-könyve,

utmutató minden a szolgabirák és esküdtek által eszközlendő törvénykezési s közigazgatási eljárásokban, irmány-példákkal a legujabb törvények, s az uj polgári perrendtartás alapján, átdolgozta KASSAY ADOLF.

Ára 2 frt 40 kr.

Kolozsmegye gyalui egyesbirája által

a községi elöljáróságok részére
kiadott

UTASITÁS

a községi biróságokhoz utasitott ügyek tárgyalása és kezelése tárgyában.

Ára 20 krajczár. Postán küldve 25 kr.

INSTRUCTIUNE

pentru antistii comunitatiloru, spre pertractarea si manipularea causeloru judecatoresci, ce se tienu de competenti'a

judecatorieloru satesci;

compusa prin judele singulariu a Geloului, comit. Clusiului.

Pretiulu 20 cr. v. a.

A fenn elősorolt törvénykönyveken kivül minden a legujabb időig megjelent **törvénykezési munkák** könyvkereskedésemben mindig kaphatók.

Egyuttal bátor vagyok jól berendezett s gyorssajtókkal ellátott

kő- és könyvnyomdámat

figyelembe ajánlani, hol az uj **„polgári törvénykezési rendtartás"**ban és a Kolozsmegye gyalui egyesbirája által a **község elöljáróságok** részére kiadott **„utasitás"**ban előforduló magyar és román nyomtatványokon kivül — **melyekből készletet tartván, kis mennyiségben koncz számra is a legjutányosb árban szolgálhatok** — minden t. cz. közs- és magánhivatalok, pénzintézetek, kereskedők és iparosok részére szükséges **bármely mintázatu nyomtatványok** a leggyorsabban teljesittetnek; ugyszintén minden a közéletben előforduló kő- és könyvnyomdai munkák a legnagyobb csinnal készittetnek.

STEIN JÁNOS.

(165) (1—6)

Hirdetés.

Bécsből cs. k. udvari zongoragyártó Schweighofertől, éppen most érkezett hozzám le, egy elegáns, gyönyörü hangu

ZONGORA eladásra,

hol van még egy eladó ócska **zongora** is kezdök számára 40 frt. olcsó áron, és és egy eladó régi hires krémonai **hegedü** — Amáti készitménye 1657. évben készült, utolsó ára 100 frt. Ugy havi bérbe kiadandó zongoráim is vagynak.

GYULAI SÁMUEL,
bel-farkasutcza 81 sz. ház.

(164) (1—1)

Alólirt, a Kolozsvár — Szamosujvár közti vasút mérnöki t. karával tisztelettel tudatja: miszerént az ugynevezett „Sátor" vendégfogadótól 1—egy német mértföldre fekvő Dobokai-határon, egy 10 hold 1129 □ öl kiterjedésü erdejében, **a kőásat st a vasút számára átengedi,** az az iránti alku mellett. A kő minőségére nézve utasittatik a mérnökikar a kolozsvári Muzeum-gyüjteményhez, hová ezen erdőből 1868 ban 8 darab kifaragott D betüvel jegyzett, mintákat küldött be a jelentő.

Doboka, márczius 30-án, 1870.

HODOR KÁROLY s. k.,
dobokai birtokos.

(142) (2—3)

Egy értelmes józan életü **szakács, vagy szakácsné** kerestetik egy első rendü szállodába, ki mindenféle jóizü ételek elkészitésében és gyors tálalásban kiképzettséggel birjon. Értekezhetni bérmentes levél útján **Sz. Zs.** név alatt 1870 **ápril 15-ig, post restánt. Utó posta Kolozsvár,** hol addig is minden időben szolgálatba léphet. Válasz azonnal teljesittetik.

(160) (2—3)

Szamosfalván

egy **142** holdból álló birtok Szent-György napjától kezdve, több évekre haszonbérbe adandó. Értekezhetni iránta a fő-őrhely melletti emeletes szegletháznál **Szigethy Józseffel.**

(151) (3—3)

Eladó zongora.

Egy jókarban levő **zongora** eladó. Megnézhetni, nagypiacz **451** szám alatt.

(152) (3—3)

Eladó szőllő.

A bornyumálban, egy 3/4 rész jókarban lévő **szőllő** eladó. Értekezhetni SOMLYAY LÁSZLÓ kereskedésében.

(157) (3—3)

A Házsongárdban egy 1 hold terjedelmü

gyümölcsös eladó.

Értekeződhetni felőle a külközéputczai tizedben **404-ik** szám alatti háznál.

(155) 5/4 (3—20)

Az idő pénz.

Egy óra alatt meg lehet 1000 darab fehérnemüt jegyezni egy elpusztithatlan, kitörülhetlen

jegyző-tintával,

mi által a hamás feleslegessé vált, s a fehérnemünek nem árt, és alólirt által árultarik:

1 üveg kitörülhetlen jegyző-tinta 1 frt.
1 fehérnemü-bélyeg 2 betüvel 30 kr.
Ugyanaz monogrammal 80 kr.
1 szám ára darabonként 8 kr.
Korona 40 kr,
1 nyomtató párna ecsettel 10 kr.

Metsző munkák a legjutányosabban számittatnak. Levélpapir vagy boriték 100-a 55, 65 kr. szines 65 kr. angol bordázott 75 kr. dtto angol bordázott 1 frt. boriték a fennebbi árban.

100 darab látogatójegy brisztól 60 kr.
100 darab lak 85 kr. 1000 darab pecsétbélyeg finom 2 frt. 20 kr.

Megrendelések utánvét mellett küldendők **Bettelheim** papir- és diszáru-kereskedésébe **Bécsben,** cs. kir. kertmivelési épület.

Elárusitók tetemes árelengedést kapnak.

(82) 5/4 (10—12)

Belgiumi Parafin-Kenőcs

(sárga és kék)

Gépolaj (olaszországj faolaj.)
Kenőolaj (savanytalan repczeolaj.)
Moderateur lámpaolaj.
Petroleum amerikai.))
Ligroin.
Parafin és Stearin-Gyertya.
Kátrány (veres és fekete, tetőzetek festésére.)
Szurok.
Gyanta.
Kufsteini Cement.
Gyapjumosószer.
Gáliczkő.

Angol gabnazsákok

és egyéb czikkek *legjobb minőségben* és *legjutányosabb áron* kaphatók.

Singer Henrik

kereskedésében, *PEST*, váczi-út 58. szám, a Balassa-féle ház közelében.

Mindenféle lóhere, takarmány répa, és egyéb vetőmagvakat kivánatra bizományképen díjmentesen vásárlok be a legelső kézből, s eredeti számlákkal szolgálok.

Árjegyzékek bérmentesen küldetnek.

Levelezés magyar és német nyelven.

Nyomatott az ev. ref. fötanoda betüivel (Bel-farkasutcza 74 sz.)

Mai számunkhoz féliv melléklet van csatolva.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.